

Stichting Het Zeeuwse Landschap

Jaarverslag 2023

CBF Keur

Stichting Het Zeeuwse Landschap is gecertificeerd door het Centraal Bureau Fondsenwerving

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Jaarverslag	5
1 Bestuursverslag	6
2 Toezichtsverslag	15
3 Activiteitenverslag	16
Jaarrekening	22
Balans per 31 december 2023 Stichting Het Zeeuwse Landschap	23
Staat van baten en lasten 2023 Stichting Het Zeeuwse Landschap	24
Grondslagen van balanswaardering en resultaatbepaling	26
Toelichting op de balans Stichting Het Zeeuwse Landschap	31
Toelichting op de staat van baten en lasten Stichting Het Zeeuwse Landschap	37
Financiële verantwoording Integrale kostensubsidie 2023	40
Herziene Financiële verantwoording Integrale kostensubsidie 2022	42
Gebeurtenissen na balansdatum	45
Statutaire bepalingen omtrent de verdeling van het resultaat	46
Ondertekening van de jaarrekening	47
Overige gegevens	48
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	49
Bijlagen	53
Bijlage 1 - Raad van Bestuur	54
Bijlage 2 - Bezoldiging directie	55
Bijlage 3 – Verantwoordingsverklaring	56
Bijlage 4 - Nevenfuncties Raad van Bestuur en Raad van Toezicht	58
Bijlage 5 - Samenstelling Raad van Advies	59
Bijlage 6 - Samenstelling Natuurwetenschappelijke Adviescommissie	60
Bijlage 7 - Financiële verantwoording Nationale Postcode Loterij 2023	61
Bijlage 8 – Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023	65

Voorwoord

Met genoegen presenteren wij hierbij het jaarverslag 2023 van Stichting Het Zeeuwse Landschap. Het jaarverslag geeft een beeld van de werkzaamheden van de Stichting en de ontwikkelingen in de natuur, het landschap en het erfgoed van de Stichting in het afgelopen jaar.

In het jaarverslag wordt de naam Stichting Het Zeeuwse Landschap afgekort tot Het Zeeuwse Landschap of HZL. Dit jaarverslag is ook te vinden op de website van Het Zeeuwse Landschap, <https://www.hetzeeuwselandschap.nl/over-ons/waar-we-voor-staan>, net zoals ons publieksverslag over 2023.

Jaarverslag

1. Bestuursverslag

1.1 Missie, visie en doelen

In 2023 heeft Het Zeeuwse Landschap in aanloop naar het meerjarenplan 2024-2027 de missie & visie geactualiseerd.

Onze missie is "**Wij beschermen Zeeuwse natuur, landschap en het daarmee verbonden erfgoed voor nu en voor de generaties na ons.**"

Het Zeeuwse Landschap gelooft er in dat natuur een grote intrinsieke waarde heeft: het is het fundament van het leven op aarde. Een natuurlijke omgeving zorgt voor een duurzaam bestaan voor ons nu én voor de generaties na ons. Wij geloven in een Zeeland waar het belang van natuur, landschap en erfgoed onderkend wordt. Onze drijfveer is om een gezond, veerkrachtig en biodivers Zeeland door te geven aan onze (klein)kinderen. Waar landschap en erfgoed bijdragen aan een herkenbare streekidentiteit. En waarin mens en natuur goed samengaan en elkaar versterken.

In Zeeland beschermen, beheren en ontwikkelen we de natuur, het landschap en het daaraan verbonden erfgoed in onze terreinen én daarbuiten. Op verschillende manieren zorgen we voor breed maatschappelijk en politiek draagvlak voor ons gedachtegoed geven zo een stem aan wat zich niet kan verweren.

We zijn specialisten in ons vak, geworteld in de regio, betrokken en gedreven. Onze expertise ligt op het vlak van natuur, landschap en erfgoed, in het bijzonder bij beheer, educatie, communicatie en handhaving. Wij gebruiken onze kennis, ervaring en netwerk voor concrete acties die leiden tot het langdurig behoud van natuur, landschap en erfgoed in Zeeland.

Onze doelen:

1. Beschermen en ontwikkelen van robuuste natuur
2. Behoud en ontwikkeling van karakteristieke landschappen
3. Ons cultuur-historisch gebouwd erfgoed toekomstbestendig maken
4. Stem geven aan natuur, landschap en erfgoed
5. Vergroten van verbinding van mensen met natuur, landschap en erfgoed

Naast de externe doelen hebben we interne doelen:

1. Een financieel gezonde organisatie
2. Aandacht voor onze medewerkers

In 2023 is gestart met het moderniseren van de statuten van Het Zeeuwse Landschap, deze zullen in 2024 worden vastgesteld.

1.2 Doelrealisatie

De feiten en cijfers over 2023:

1.3 Financieel beleid

Financieel resultaat

Financieel is het jaar 2023 met een positief resultaat afgesloten. Het exploitatiesaldo van Het Zeeuwse Landschap bedroeg € 317k. Ten opzichte van een verwacht resultaat (goedgekeurde begroting 2023) van negatief € 137k.

Het resultaat 2023 is als volgt bestemd:

<i>Reserve</i>	<i>Mutatie</i>	<i>Bedrag x € 1.000</i>
Continuïteitsreserve	Toevoeging	397
Reserve verwervingen	Toevoeging	194
Bestemmingsfonds beheer	Onttrekking	50
Bestemmingsreserve afschrijvingen	Toevoeging	217
Bestemmingsfonds Nationale Postcode Loterij	Onttrekking	441
Exploitatiesaldo		317

Het resultaat 2023 na mutaties van reserves en fondsen bedraagt positief € 397k en wordt aan de continuïteitsreserve toegevoegd. Begroot was een toevoeging aan de continuïteitsreserve van € 50k. Daarmee een verschil van € 347k voordelig.

Analyse van het resultaat na mutaties reserves en fondsen

De positieve afwijking (€ 347k) tussen de gerealiseerde (€ 397k) en begrote (€ 50k) mutatie aan de continuïteitsreserve 2023 wordt voornamelijk veroorzaakt door:

<i>Afwijking</i>	<i>Bedrag x € 1.000</i>
Voordeel door (on)gerealiseerde koerswinst en overige opbrengsten uit beleggingen. Daarmee is het ongerealiseerde koersverlies over 2022 deels goedge maakt.	68
Voordeel op gerealiseerde rentebaten, in voorgaande jaren was sprake van geen of negatieve rente op spaartegoeden, in 2023 was er sprake van positieve rente.	56
Nadeel door het achterblijven van vrij besteedbare giften, schenkingen, nalatenschappen en legaten.	-41
Voordeel op de donateursopbrengsten. Begrote opbrengsten gebaseerd op het economische klimaat op het moment van opstellen. Minder mensen hebben hun donateurschap opgezegd dan verwacht.	48
Voordeel door de toegekende groene BOA-subsidie waar in de begroting geen rekening mee was gehouden.	80
Voordeel op de personeelskosten doordat begrote vacatures later dan verwacht of niet ingevuld zijn.	70
Voordeel op de overige personeelskosten door een lagere vakantiedagenverplichting en het ontvangen ziekengeld.	85
Overige	-19

Baten

De baten bestaan uit diverse onderdelen. Er kan sprake zijn van eenmalige of jaarlijks terugkerende baten

- De baten van particulieren bestaan uit donaties, nalatenschappen en giften. Donaties en giften zijn jaarlijks terugkerend maar niet contractueel vastgelegd.
- De baten van bedrijven bestaan uit sponsoring in de vorm van terreinadopties zowel eenmalig als regulier. Deze liggen contractueel vast voor een aantal jaren.
- De baten van loterijorganisaties zijn de baten van de Nationale Postcode Loterij en zijn jaarlijks terugkerend voor de periode 2021 – 2025.
- De baten van subsidies van overheden bestaan o.a. uit jaarlijks terugkerende en contractueel vastgelegde SNL, IKS en DZN-subsidies.
- De overige baten zijn opbrengsten uit de pacht, verhuur van panden, verkoop artikelen. Dit zijn meestal jaarlijks terugkerende baten. Daarnaast zijn er opbrengsten uit goedgekeurde projecten. Dit betreft eenmalige opbrengsten, wel soms voor meer dan één jaar.

Fondsenwervingsmethode(n)

Met de implementatie van een nieuwe website is het voor particulieren naast de offline giftenmailingsacties ook online mogelijk tot het doen van eenmalige giften en/of een structurele donaties via (maandelijkse/jaarlijkse) incasso. Als particulieren een grotere schenking of nalatenschap overwegen, gaan we in gesprek over de mogelijkheden.

Beleggingen

Het Zeeuwse Landschap kiest voor een defensief beleggingsprofiel. Een beperkt deel van de beschikbare middelen wordt belegd in effecten, die geselecteerd zijn op basis van duurzaamheidscriteria. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van vermogensbeheer door een externe partij. De overige middelen zijn ondergebracht op spaarrekeningen bij diverse bankrelaties.

Reserves en fondsen

In de jaarrekening zijn de doelstellingen van de verschillende reserves en fondsen nader toegelicht. Per 31 december 2023 is het totaal aan reserves en fondsen € 17.710k op een balanstotaal van € 22.900k. Vrij vermogen daarvan is € 4.540k. De bestemmingsfondsen hebben een daadwerkelijke bestemming/verplichting. Enerzijds nog verplichtingen tot uitvoeren van projecten waaronder renovaties, anderzijds middelen gekoppeld aan bezit van landbouwgronden.

De bestemmingsreserves hebben een daadwerkelijke bestemming en daarmee is de continuïteitsreserve vrij besteedbaar.

Per 31 december 2023 laat de balans van Het Zeeuwse Landschap een hoog saldo liquide middelen zien en een aanzienlijke vermogenspositie. Het Zeeuwse Landschap heeft daarentegen verplichtingen met betrekking tot ontvangen middelen. Denk daarbij aan de realisatie van Welkom in Waterdunen, kwalitatieve verplichting ten aanzien beheer en onderhoud van specifieke elementen in Waterdunen en de besteding van de loterijgelden naast diverse andere projecten die verder uitgevoerd zullen worden. Middels een liquiditeitsplanning beheerst Het Zeeuwse Landschap de liquiditeit.

1.4 Belangrijkste risico's en onzekerheden

Het Zeeuwse Landschap beschikt nog niet over een vastgesteld en goedgekeurd Risicomanagement proces. Mogelijke bedreigingen in de realisatie van onze doelstellingen hebben onze aandacht en worden ook besproken ter bepaling van de wijze waarop we met risico's omgaan.

De belangrijkste risico's worden hier nader toegelicht.

Continuïteit

Voor het realiseren van haar doelen en taken is Het Zeeuwse Landschap grotendeels afhankelijk van subsidies. Deze worden volgens wettelijke bepalingen of regelingen toegekend door overheden op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau. De continuïteit van wet -en regelgeving is gevoelig voor politiek-bestuurlijke invloeden. Het Zeeuwse Landschap anticipeert hierop door de afhankelijkheid van subsidies te verminderen en door invloed uit te oefenen op beleidsontwikkelingen, samen met andere organisaties zoals onze koepel LandschappenNL.

Klacht bij de Europese Commissie

Naar aanleiding van een klacht ingediend bij de Europese Commissie door enkele particuliere grondbezitters over de PNB regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij die regeling achteraf alsnog zonder verdere voorwaarden goed. Zowel de VGG als de natuurbeschermingsorganisaties hebben op verschillende gronden tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. De natuurbeschermingsorganisaties hebben mede beroep aangetekend, omdat de natuurbeschermingsorganisaties onder andere in tegen stelling tot de Europese Commissie van mening zijn dat zij niet kwalificeren als 'onderneming', maar een organisatie die overheidsbeleid vormgeeft en uitvoert. Aldus is geen sprake is van staatssteun die tevoren had moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie. Voorts is er naar het inzicht van de natuurbeschermingsorganisaties evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlandse natuur die de overheid tevoren had aangewezen en moest worden behouden of ontwikkeld.

Genomen maatregelen – In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB regeling middels een verkeerd onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen en daarbij de formele procedure volgen. Natuurbeschermingsorganisaties wachten (de voortgang van) dit eventuele hernieuwde onderzoek af en zien de uitkomst ervan wederom met vertrouwen tegemoet. Tot op heden is de Europese Commissie het onderzoek niet geopend. Het is niet bekend of en zo ja wanneer het hernieuwde onderzoek zal beginnen.

In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB-regeling in 1993, werden de natuurbeschermingsorganisaties belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede gratis open te stellen voor het publiek. De waarde van deze terreinen is in beginsel nihil, omdat kwalitatief adequaat beheer van natuurterreinen per saldo geld kost. In die zin is er ook geen sprake van financiële bevoordeling of andersoortig begunstiging van de natuurbeschermingsorganisaties waardoor naar onze mening ook geen sprake is van staatssteun. Terugvordering van subsidies dan wel de rente daarover is naar onze mening thans ook niet aan de orde. Daarom is gelijk aan voorgaande jaren geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling toch tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen van de natuurbeschermingsorganisaties hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen, zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die Het Zeeuwse Landschap van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer. De Terrein behorende Organisaties ('TBO's') en de VGG blijven in gesprek om te verkennen of er mogelijkheden zijn om de inmiddels langlopende zaak in der minne te beslechten. (Ook) bij een minnelijke regeling dient rekening te worden gehouden met materiële gevolgen voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties.

1.5 Organisatie

Voor een uitgebreide omschrijving van de taak en werkwijze van de directeur-bestuurder, van de Raad van Toezicht en van de Raad van Advies, wordt verwezen naar de statuten van stichting.

Raad van Toezicht

De directeur-bestuurder is belast met het bestuur en is verantwoordelijk voor de financiële positie en haar resultaten. De Raad van Toezicht heeft een toezichthoudende rol, staat de directeur-bestuurder met raad en daad terzijde en houdt toezicht op het gevoerde beleid. De Raad van Toezicht bestaat uit 5-7 personen die worden benoemd voor een periode van 5 jaar, met de mogelijkheid van herbenoeming voor een periode van nogmaals 5 jaar. Bij werving van een nieuw lid, wordt voorafgaand een profielschets van de te zoeken kandidaat opgesteld.

Het rooster van herbenoeming en aftreden van de zittende leden is als volgt (per 31 december 2023):

Naam	Aanvang	Herbenoeming	Aftreden
C.M.M. Schönknecht	2023	2028	2033
N.A.A.M. Pötgens	2016	2021	2026
J.H. Kousemaker	2016	2021	2026
J.J. Jacobse	2016	2021	2026
F.P.B. Visscher	2019	2024	2029
A.M. van Berchum	2022	2027	2032
M.J.D.C. Vogelzang	2022	2027	2032

De Raad van Toezicht vergadert tenminste viermaal per jaar in aanwezigheid van de directeur-bestuurder. Het verslag van de Raad van Toezicht is opgenomen als hoofdstuk 2 van de jaarverslaggeving. Voor een compleet overzicht van de namen en functies van de leden wordt verwezen naar bijlage 4.

Raad van Advies

De Raad van Advies is een adviesorgaan dat adviseert aan de directeur-bestuurder en de Raad van Toezicht. De Raad van Advies bestaat uit tenminste 15 en ten hoogste 30 leden die voor een periode van vijf jaar worden benoemd met de mogelijkheid voor herbenoeming voor een periode van nogmaals vijf jaar. De leden worden geworven onder de donateurs van de stichting. De samenstelling van de Raad van Advies is weergegeven in bijlage 5.

Natuurwetenschappelijke Adviescommissie

Over natuurwetenschappelijke aangelegenheden wordt de organisatie geadviseerd door de Natuurwetenschappelijke Adviescommissie (NWA). Deze bestaat uit externe specialisten die gezamenlijk over een breed kennisveld beschikken. Een belangrijke rol van de NWA is advisering bij specifieke beheervraagstukken die veelal voortkomen beheerevaluatiemomenten zoals beheerplannen en kwaliteitstoetsen. De samenstelling van de NWA is weergegeven in bijlage 6.

Beloningsbeleid

De huidige directeur-bestuurder Rob van Westrienen – in deze functie per 15 oktober 2021 aangesteld – heeft de volledige vertegenwoordigingsbevoegdheid om de organisatie te kunnen begeleiden naar de realisatie van de vastgestelde doelen. Daarnaast is hij, samen met het management team, eindverantwoordelijk voor het beleid.

Het beloningsbeleid van de directeur-bestuurder is nader uitgewerkt in bijlage 2.

De Raad van Toezicht, RvA en NWA verrichten hun activiteiten onbezoldigd. De leden komen wel in aanmerking voor een kilometervergoeding. Er zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt aan de directeur-bestuurder en de leden van de Raad van Toezicht, RvA en NWA.

Cao Bos en Natuur

Voor alle medewerkers van Het Zeeuwse Landschap geldt de cao Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen.

Gedragscodes en Richtlijnen

Het Zeeuwse Landschap heeft een aantal keurmerken en onderschrijft een aantal gedragscodes en richtlijnen. Om onze doelstellingen te realiseren, zijn wij voortdurend bewust bezig met de kwaliteit van beleid, uitvoering van kernactiviteiten en bedrijfsvoering. De kwaliteit is geborgd via de volgende keurmerken:

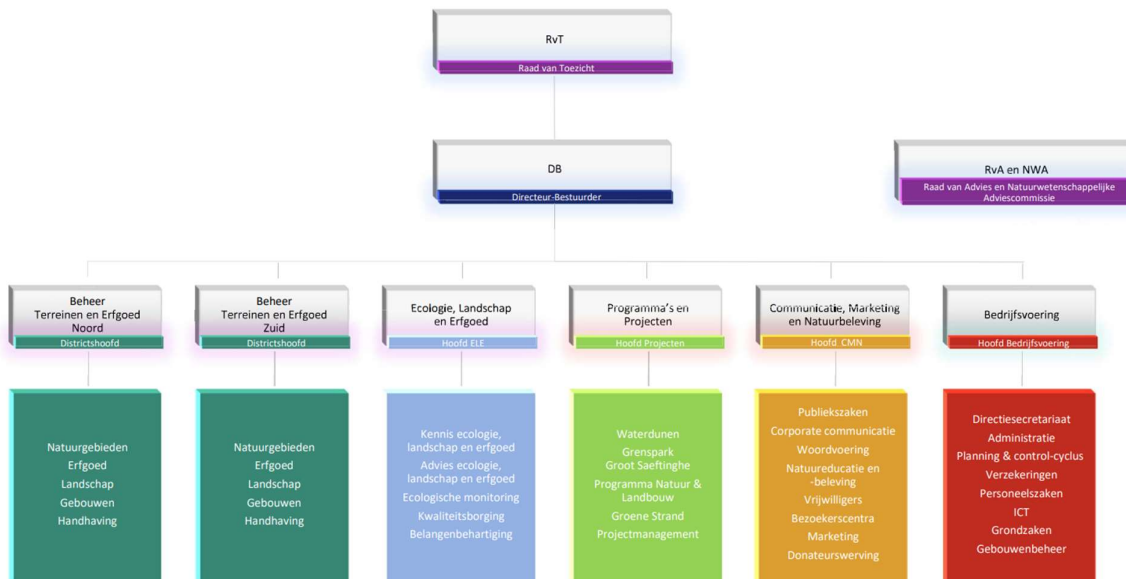
- Het CBF-Erkenning
Het Zeeuwse Landschap heeft sinds 1 juli 2004 de CBF-Erkenning. Dit onafhankelijke certificaat geldt als verantwoordingsinstrument richting de samenleving. De code Goed Bestuur voor Goede Doelen is opgenomen in het reglement van het CBF. Het Erkenningspaspoort kan via www.hetzeeuwselandschap.nl/gedragscodes worden bekeken. In het kader van het CBF-Keurmerk en de code Goed Bestuur kennen wij een Verantwoordingsverklaring welke is opgenomen in bijlage 3.
- Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), Belastingdienst
- SNL-certificering (Subsidiestelsel Natuur en Landschap)

Daarnaast onderschrijven wij de volgende gedragscodes en richtlijnen:

- Gedragscode Natuurbeheer
- Regeling Beloning Directeuren van Goede Doelen
- De Richtlijn 650 (onderdeel van de richtlijnen voor de jaarverslaggeving van de Raad voor de jaarverslaggeving)
- De Gedragscode van Goede Doelen Nederland

Organisatie

Het organogram van Het Zeeuwse Landschap per 31 december 2023 ziet er als volgt uit:

Het managementteam (mt) bestaat uit de directeur-bestuurder en de afdelingshoofden. Hoofd bedrijfsvoering is uit hoofde van de persoon plaatsvervangend directeur.

Op 31 december 2023 waren er, inclusief de directeur-bestuurder, 49 personeelsleden (41,28 fte) in dienst.

Het hoofdkantoor is gevestigd in Wilhelminadorp. Daarnaast hebben we een kantoor en werkplaats in Oostburg, Poelbos (nabij 's-Heer Arendskerke) en Oranjezon, een bezoekerscentrum Saefthinghe in Emmadorp en bij de Eendenkooi in St. Philipsland.

Het Zeeuwse Landschap kent een personeelsvertegenwoordiging (PVT) die jaarlijks tenminste twee keer vergadert met de directeur-bestuurder. De zittingsduur van leden van de PVT is drie jaar, met de mogelijkheid van eenmalige herverkiezing. De PVT is de overgang naar een OR aan het onderzoeken.

Een Arbocommissie bestaande uit drie medewerkers werkzaam op verschillende werklocaties, vergadert jaarlijks meermalen onder voorzitterschap van de directeur-bestuurder over werkomstandigheden en veiligheid. Er is een preventiemedewerker aangesteld en er zijn een interne en een externe vertrouwenspersoon.

1.6 Integriteit

In 2022 heeft de organisatie een integriteitsbeleid vastgesteld. Dit beleidsdocument is de kapstok waaraan regelingen en instrumenten voor integriteit opgehangen zijn. Het vormt een kader voor onze visie, doelstellingen, instrumenten en activiteiten op het gebied van integriteit. Hierin is aangegeven wie binnen de organisatie belast is met of verantwoordelijk is voor integriteitszaken, hoe we willen handhaven en hoe we gaan borgen dat het integriteitsbeleid breed gedragen gaat worden. De instrumenten die ons hierbij gaan helpen zijn bijvoorbeeld de, eveneens in 2022 vastgestelde, gedragscode en meldprocedure integriteitsschendingen.

Binnen zowel het MT als de RvT is een verantwoordelijke voor integriteit benoemd. Voor het melden van vermoedelijke schendingen is een interne integriteitsfunctionaris aangesteld. Via de interne vertrouwenspersoon is een laagdrempelig voorportaal ingericht voor een eerstelijnsopvang.

Het integriteitsbeleid, gedragscode en meldprocedure zijn bekend gemaakt bij de medewerkers en te raadplegen op ons Intranet. Op onze website is het integriteitsbeleid ter inzage voor derden. Ook is daar een meldpunt te vinden als derden het vermoeden hebben van een misstand.

In de gedragscode van Het Zeeuwse Landschap zijn de drie clusters van integriteitsschendingen opgenomen. Hierin komen aan de orde onze normen en waarden ten aanzien van schendingen rond machtsmisbruik, financiële schendingen en interpersoonlijke schendingen, waar onder andere discriminatie, pesten en seksuele intimidatie onder vallen.

De organisatie heeft twee vertrouwenspersonen aangesteld.

- De interne vertrouwenspersoon is belast met zaken rondom de drie clusters van schendingen.
- De externe vertrouwenspersoon kan in principe alleen benaderd worden voor zaken rondom ongewenst gedrag (interpersoonlijke schendingen).

In 2023 zijn zowel de interne als externe vertrouwenspersoon niet door medewerkers benaderd voor advies of meldingen in het kader van integriteit. Ook zijn er dit jaar geen zaken aangebracht via het integriteitsmeldpunt op de website.

In 2024 zal het integriteitsbeleid op bepaalde onderdelen nader uitgewerkt worden. Dit betreft onder andere een verdere verdieping op de risicoanalyse die eerder al in grote lijnen heeft plaatsgevonden. In maart 2024 vindt een dilemma-training plaats voor het voltallige personeel. Hierna zal in werkoverleggen eens per kwartaal een dilemma worden voorgelegd aan de medewerkers om het onderwerp onder de aandacht te houden en zo een laagdrempelige meldcultuur te bewerkstelligen. Indien nodig zullen externen worden gecontracteerd op het gebied van onderzoek, strafmaatadvies en hulpverlening voor slachtoffers.

1.7 Communicatie met belanghebbenden

Het Zeeuwse Landschap streeft naar een open dialoog met belanghebbenden. Hierbij valt te denken aan vrijwilligers, donateurs, periodieke schenkers, erflaters, relaties, bedrijven, overheden, natuur- en milieuorganisaties en andere betrokkenen.

De specifieke doelgroepen werden met diverse communicatiemiddelen geïnformeerd, zoals: website, digitale nieuwsbrieven, kwartaalblad, publieksverslag, persberichten en social media (Facebook en LinkedIn). Daarnaast namen we deel aan diverse overlegorganen en samenwerkingsverbanden.

Het streven naar vergroting en verbreding van de verschillende doelgroepen is verder doorgezet. Om de continuïteit van de organisatie te waarborgen moeten we ook nieuwe doelgroepen aan ons weten te binden.

1.8 Verwachte gang van zaken

- Natuur, landschap en biodiversiteit staan onder druk. Dit jaar is in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied het integrale provinciale gebiedsplan gereedgekomen. In dit plan zijn de nationale doelen op het gebied van landbouw, natuur, water en klimaat uitgewerkt voor Zeeland. Er is een (voorzichtige) start gemaakt met integrale gebiedsprocessen; hier nemen we actief aan deel. In 2024 zet deze ontwikkeling zich voort.
- In 2024 wordt er stevig geïnvesteerd in de Bedrijfsvoering van de organisatie. Administratieve processen brengen we verder op orde zodat bij het uitvoering geven aan het MJP 2024-2027 de basis op orde is. Dan staat er een stabiele en professionele organisatie.
- Achterstallig onderhoud gebouwen inlopen: Het Zeeuwse Landschap heeft veel panden in haar bezit, al dan niet met een monumentale status. Er is de afgelopen jaren een achterstand in het onderhoud ontstaan. Er is gestart met de uitvoer van het meerjarig onderhoudsplan. Dit betekent dat we de achterstand zullen gaan inlopen.

1.9 Maatschappelijke aspecten van ondernemen

Als Het Zeeuwse Landschap maken we gebruik van vrijwilligers om het draagvlak van ons werk te vergroten. We maken daarbij onderscheid in 3 typen vrijwilligers namelijk de tellers (monitoren van natuur), herstellende (actief in het landschapsbeheer) en vertellers (gidsen en excursieleiders).

Een passend vrijwilligersbeleid is hiervoor in 2022 in het MT vastgesteld en geïmplementeerd in 2023.

Voor de werkzaamheden die binnen bedrijfsvoering samenkomen, zijn we met ingang van schooljaar 2023/2024 een erkend stage-leerbedrijf. Voor de terreinbeherende werkzaamheden waren we dat al.

Het Zeeuwse Landschap is financieel gezond. Met ons nieuw Meerjarenbeleidsplan 2024 – 2027 geven we richting aan onze activiteiten, wat doen we wel, wat doen we niet (meer). We hebben zin in de toekomst, en in een groenere provincie Zeeland waarin meer aandacht is voor natuur, landschap en erfgoed!

Wilhelminadorp, 19 juni 2024

Rob van Westrienen
Directeur-Bestuurder

2. Toezichtsverslag

Het jaar 2023 heeft zich voor Het Zeeuwse Landschap opnieuw gekenmerkt als een jaar van het verder uitbouwen en professionaliseren van de organisatie. In 2023 stond het maken van het meerjarenbeleidsplan 2024-2027 centraal. Dit is gebeurd onder leiding van directeur-bestuurder Rob van Westrienen.

De Raad van Toezicht heeft acht keer (5 x regulier, 3 x ingelast) vergaderd in aanwezigheid van de directeur-bestuurder. Naast de financiële stukken is gesproken over de organisatieontwikkeling, de voortgang van projecten, waaronder grote aankopen, en belangrijke externe dossiers met invloed op onze terreinen of de organisatie. Namelijk de samenwerking met Herenboeren en de aankoop van de woning bij Hoeve van de Meulen maar ook het optimaliseren van de entrees bij Waterdunen, een nieuw plankierpad bij Verdronken Zwarte Polder, het realiseren van een verbeterde waterhuishouding in Sint Laurensse Weihoek en het in gebruik nemen van het Veldstation Saeftinghe.

De Raad van Toezicht heeft in haar vergaderingen de (meerjaren)begroting, jaarrekening en het jaarverslag goedgekeurd. Het Zeeuwse Landschap is financieel gezond, gelet op het huidige meerjarenperspectief is er sprake van aandachtspunten.

De Raad van Toezicht vergadert eenmaal per jaar met de PVT (Personeelsvertegenwoordiging) en eenmaal met het MT (Management Team) zonder de aanwezigheid van de directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht heeft in februari 2024 een training gevolgd waarbij de rolinvulling van toezichthouder centraal stond. In 2023 heeft dhr. Van Waveren zijn lidmaatschap beëindigd en is een nieuwe voorzitter geworven. Per 1 oktober 2023 is mevr. C.M.M. Schönknecht als voorzitter aangetreden.

De drie commissies van de Raad van Toezicht (financiën, remuneratie en inhoudelijk) hebben ieder voor zich een aantal keren vergaderd. Binnen deze commissies worden op de verschillende onderdelen de onderwerpen voor de vergaderingen van de Raad voorbereid. Deze onderwerpen worden in de vergadering besproken of ter informatie gedeeld.

De (vice-)voorzitter van de Raad van Toezicht trad op als voorzitter van de plenaire vergaderingen van de Raad van Advies. Ook leden van de Raad van Toezicht namen deel aan deze vergaderingen. De Raad van Advies is in 2023 driemaal (2 x regulier, 1 x excursie) bij elkaar gekomen.

De voorzitter van de Raad van Toezicht was met de directeur-bestuurder gesprekspartner in het periodiek bestuurlijk overleg met de gedeputeerde van de provincie (portefeuillehouder natuur).

Het Zeeuwse Landschap heeft ook in 2023 met de inzet en steun van velen, in het bijzonder onze donateurs, actief gewerkt aan het beschermen en ontwikkelen van natuur, landschap en erfgoed in de provincie Zeeland. Deze opgave vraagt van ons een lange adem. De Raad van Toezicht is buitengewoon content met de passie, betrokkenheid en het vakmanschap waarmee onze medewerkers, gesteund door enkele honderden vrijwilligers, deze kerntaken invulling geven. Onze medewerkers en vrijwilligers, onze natuurgebieden en het erfgoed vormen het belangrijkste kapitaal dat wij hebben!

Wilhelminadorp, 19 juni 2024

Carla Schönknecht
Voorzitter Raad van Toezicht

3. Activiteitenverslag

In 2023 heeft Het Zeeuwse Landschap ingezet voor het beheer en onderhoud van onze eigen terreinen, erfgoed en landschap. Daarnaast, veelal met programma's en projecten, dragen wij graag bij aan de kwaliteit van natuur, erfgoed en landschap buiten onze eigen terreinen.

Als onderdeel van de goedgekeurde begroting 2023 heeft Het Zeeuwse Landschap speerpunten benoemd die daarbij in 2023 centraal stonden. In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan over de realisatie daarvan.

Algemeen

Speerpunt	Realisatie
Kennis op peil houden en de uitwisseling van kennis intern en extern blijven stimuleren. In 2023 zal projectmatig werken worden geïmplementeerd binnen HZL, waarmee we onze eigen 'taal' spreken en op een gelijkwaardige wijze werken om daarmee integraliteit en effectiviteit te bevorderen.	Projectmatig werken is geïmplementeerd en passen we toe.
Wij blijven aandacht houden voor onderwerpen waarvan de potentiële impact op natuur en landschap groot is. We nemen daarover standpunten in en maken deze kenbaar.	Onze medewerker beleid volgt externe ontwikkelingen van particuliere initiatieven tot het beleid van gemeentelijk-, regionaal- en nationaalniveau. In 2023 is de aandacht vooral geweest op de totstandkoming van het NPLG en de evaluaties van de N2000 gebieden. Zowel de landgebieden als de deltawateren zijn geëvalueerd met een actieve bijdrage van HZL. HZL participeert in het proces 'ruimte voor mensen, rust voor natuur'. De betrokken partijen (gemeente Tholen, Staatsbosbeheer en HZL) zoeken een duurzame oplossing om het snijden van zeeegroente binnen bestaande wetgeving mogelijk te maken.
Wij zetten ons blijvend in voor de natuur- en landschapswaarden buiten de eigen terreinen, deels door beleidsbeïnvloeding, deels door proactief te zoeken naar mogelijkheden om de natuur- en landschapswaarden in externe ontwikkelingen mee te nemen.	Landelijke ontwikkelingen inzake natuur- en landschap worden gevolgd. De projecten met betrekking tot natuur inclusieve landbouw liepen door. Daar waar mogelijk brengen we onze ideeën bij beleid bepalers onder de aandacht.

Terreinbeheer incl. monitoring en natuurkwaliteit

Speerpunt	Realisatie
We blijven streven naar een zo hoog mogelijke kwaliteit van ons natuurbeheer in de natuurgebieden en monitoren dat continu. Onderwerpen die in deze tijd extra aandacht vragen zijn het bestrijden van invasieve exoten, het tegengaan van verzuivering (door stikstof), het tegengaan van predatie van broedvogels en het anticiperen op de heersende vogelgriep.	Als gevolg van externe omstandigheden (klimaat, stikstof, exoten en recreatie) moeten we meer beheer uitvoeren. Een interne werkgroep "beheer in balans" is dit jaar gestart met de opgave een plan op te stellen om het evenwicht tussen gewenste natuurkwaliteit én de bemensing (beheersbare kosten) te vinden. In navolging van 2022 is er ook dit jaar weer een teamskanaal, "VRZ-team vogels" door de Veiligheidsregio Zeeland opgezet. Partijen in dit netwerk kunnen elkaar snel informeren wanneer er problemen ontstaan m.b.t. vogelgriep.
Met de grondoverdracht ultimo 2022 van Waterdunen valt het beheer van het gebied volledig onder onze verantwoordelijkheid. Een beheerplatform is opgericht welke dit jaar verder vormgegeven zal worden. Het benodigde budget voor 'Uitbesteed werk' is met de overdracht van Waterdunen verhoogd. Hier staan baten	In het beheerplatform komen partijen 4 x p/jr bijeen in het belang van het goed functioneren van het gebied door middel van het bespreken van de ontwikkelingen in het gebied en het nader afstemmen en optimaliseren tussen doelstellingen van Waterdunen, afgesproken kaders én eigen organisatiedoelende. Naast het reguliere beheer;

tegenover welke toegelicht staan onder 'Bijdragen lokale overheden'.	onderhoud recreatieve voorziening, begrazing en toezicht worden de centraal gelegen broedeilanden in het voorjaar ontdaan van vegetatie tbv kustbroedvogel en zijn er aanvullende inrichtingsmaatregelen "Entrees Waterdunen" getroffen om bezoekersgroepen in goede banen te leiden.
Via gebiedsgericht werken aan natuur, water en klimaat worden natuurherstelmaatregelen voorbereid en uitgevoerd. Hiermee wordt bijgedragen en uitvoering gegeven aan Programma Natuur en het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Onze ureninzet wordt vergoed en is opgenomen bij de baten.	In het kader van NH-maatregelen is er uitvoering gegeven aan: - drukbegrazing schapen Het Zwin - drukbegrazing waterbuffels Baalhoek - roofdier werende rasters/Sophiapolder en is er oa. gestart met de aanpak van invasieve exoten; - dijkviltbraam/Wildelanden - Watercrasula/Sophiapolder

Grondzaken en gebouwen

Speerpunt	Realisatie
Kansen monitoren ten aanzien van grondverwerving binnen het Natuurnetwerk Nederland in Zeeland door de ontwikkelingen op de voet te volgen en snel te handelen zodra het kan.	Doorlopend.
Prioriteren van de renovatieprojecten middels een plan van aanpak met specifieke aandacht voor de uiteindelijke functie en de daarbij behorende toekomstige exploitatie. Tevens zal uitvoering gegeven worden aan een aantal renovatieprojecten. We zullen kennis inhuren om tot de prioritering te komen.	Als onderdeel van het meerjarenbeleidsplan 2024-2027 is de volgorde van een aantal projecten bepaald. Dit geeft richting. In 2023 zijn we op zoek gegaan naar een externe partij die ons bij de opgaven, door kwantiteit en diversiteit, kan ondersteunen tot het maken van keuzes. In 2024 zal dit verder tot uitdrukking komen en zal per pand een opgave A4-tje beschikbaar zijn.
Uitvoering geven aan het geactualiseerde meerjarenonderhoudsplan met specifieke aandacht voor het inlopen van achterstallig onderhoud.	Gerealiseerd. Deels wordt gepland onderhoud uitgevoerd in 2024.

Erfgoed

Speerpunt	Realisatie
We zien erop toe dat het natuurbeheer of fysieke ingrepen van natuurontwikkeling en -herstel geen afbreuk doen aan cultuurhistorische, aardkundige en archeologische waarden.	Bij het opstellen van de beheerplannen maakt de adviseur erfgoed onderdeel uit van de werkgroepen. Daarnaast wordt de adviseur erfgoed wordt meer en meer betrokken bij het opstellen van natuurontwikkelingsplannen.
De in 2022 aangestelde strategisch adviseur erfgoed en landschap zal in 2023 de visie op erfgoed en landschap vormgeven als basis voor verdere uitvoering.	Deze actie schuift door naar 2024, is inmiddels opgestart.

Natuur van het platteland

Speerpunt	Realisatie
Op basis van de praktijkervaringen van de afgelopen jaren zal de visie op Natuur & Landbouw worden herzien. Specifiek aandacht zal uitgaan naar het verder verhogen van de winst voor biodiversiteit en het vormgeven van de samenwerking met de partners.	Herziening betekent keuzes maken. Zo is er meer focus aangebracht in het programma. In een document is er een nieuwe visie en strategie bepaald. Er is inmiddels gestart aan het invullen hiervan.
Onze kennis en ervaring op het vlak van natuur & landbouw zullen we actief inbrengen in gebiedsprocessen.	Dit is veelvuldig gebeurd in diverse gebieden, te weten de Manteling, de kop van schouwen, grenspark groot saeftinghe en yerseke moer. In alle gebieden is er wel een andere rol. In het landbouwgebied in het gebiedsproces kop van schouwen is de rol van HZI trekkend. Terwijl deze in Saefthinghe monitoring betreft en in de werkgroep van de manteling is onze kennis in diverse bijeenkomsten ingebracht. In de yerseke moer is er buiten het natuurgebied zijn er nog geen gesprekken opgestart, naast wat HZL met eigen pachters probeert te bereiken op het gebied van samenwerking.
Projecten in de Topgebieden worden gecontinueerd.	Het project ondersteunend aan het topgebied Burghsluis is medio 2023 afgerond. Met de partners wordt onderzoek gedaan naar een mogelijk vervolg om het Topgebied Burghsluis verder te ontwikkelen. Het project Topgebied Groede liep af per 31 december 2023. In 2024 zal onderzocht worden wat hier verder mogelijk is, maar het principe van een topgebied zal in Groede worden losgelaten.

Projecten

Speerpunt	Realisatie
<p>Als partner van het Grenspark Groot Saefthinghe zullen we blijven bijdragen aan de ontwikkelingen in dit gebied.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het gerealiseerde Veldstation zal in eigendom aan ons worden overgedragen. Planvorming en invulling van de functies in samenwerking met de partners staat dit jaar centraal. • We dragen bij aan een gedeelde visie en plannen voor de te ontwikkelen Panoramaheuvel en -toren met specifieke aandacht voor de verbindingroutes. • In het kader van Versterk de Scheldekust leveren we een actieve bijdrage in participatiesessies voor de plaatsen Emmadorp en Paal. • Een studie naar de Schaapskooi en een plan voor het bezoekerscentrum zal nader worden uitgewerkt waarbij ook de parking en het plankier betrokken zijn. 	<p>In 2023 is verder gewerkt aan het Grenspark Groot Saefthinghe. Op 29 juni 2023 is de Interreg GGS aanvraag door het comité van Toezicht goedgekeurd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor het velstation in per 1 juli 2023 een huurovereenkomst afgesloten. Voor de invulling is een gebruikskader opgesteld. • Voor de Panoramatoren is aangegeven dat wij interesse hebben om samen met de exploitant van de toren invulling te geven aan de expositie. • Bij de participatiesessies zijn wij aanwezig geweest. • De voorbereidingen voor de functiestudie schaapskooi Emmadorp zijn in 2023 opgestart. De verwachting is dat in de tweede helft van 2024 meer duidelijkheid is over de mogelijkheden van de schaapskooi. Voor het bezoekerscentrum is een plan gemaakt het heeft echter meer tijd nodig om de verschillende onderdelen (plankier, expositie, parkeerplaats)

<ul style="list-style-type: none"> • Met de provincie verder invulling geven aan de overdracht van beheer en eigendom van de Hedwigepolder. 	<p>op elkaar af te stemmen. In 2024 wordt het definitieve projectplan vastgesteld.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is intensief overlegd tussen PZ en HZL inzake de grondoverdracht Hedwigepolder . In 2024 wordt dit gecontinueerd.
<p>Wij zijn als projecttrekker Zeeland verantwoordelijk voor de realisatie van Het Groene Strand binnen Zeeland. We blijven in goed overleg met de gemeenten. In 2023 staat centraal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het uitbreiden van bestaande en realiseren van nieuwe Groene Stranden. • De coördinatie en beheer van reeds bestaande Groene Stranden overdragen aan de betrokken communities met als doel een duurzame voortzetting. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is uitbreiding van de Groene Stranden niet gerealiseerd. De contacten met de betrokken gemeenten zijn verbeterd. De mogelijke uitbreiding staat voor 2024 weer op de planning. • In 2023 is samen met verschillende partijen hard gewerkt aan de instandhouding van de bestaande Groene Stranden en zijn stappen genomen om dit officieel vast te leggen. Dit is zowel gedaan op gemeentelijk als uitvoerend niveau. Daarnaast zijn ook stappen gemaakt op landelijk en provinciaal niveau. <p>Verder zijn in 2023 de volgende activiteiten geweest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is een onderzoek gestart naar soorten in de vloedlijn. • Er is een pilot gestart voor het laten liggen van zeezoogdieren kadavers voor natuurwaardes (Dood doet Leven)
<p>Binnen Waterdunen werken wij met ondernemers aan de realisatie van het project Kustlaboratorium, waarbij binnendijks zilte teelten gerealiseerd worden in een landschappelijk en ecologisch waardevolle omgeving. In 2023 zal een plan van aanpak voor de herbestemming van de Grote Schuur en voor de exploitatie van het Kustlab worden uitgewerkt en is de realisatie van zilte teelten in het deelgebied Schallepolder voorzien.</p>	<p>In 2023 zijn stappen genomen om de schelpdieren kweek verbonden aan het kustlab op een duurzame wijze aan het project te binden. Het gaat hier om experimentele kweek systemen met mogelijkheid tot consumptie. Daarnaast is er in 2023 informatie ingewonnen voor een herstart van het project.</p>
<p>Het eerder opgestelde projectplan voor het ontvangstgebouw met speelnatuur 'Welkom in Waterdunen' zal herschreven worden, inclusief het uitwerken van een passende businesscase. Tevens zal de financiële dekking herzien worden en wordt de realisatie in 2024 voorbereid.</p>	<p>In 2023 is het project gestart waarbij we gebruik maken van een externe projectleider. Het projectplan zal in 2024 verder vorm krijgen.</p>

Communicatie

Speerpunt	Realisatie
<p>In navolging op de ingebruikname van de nieuwe website in november 2022 zal de digitale transitie in 2023 verder worden voorgezet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de integratie van de 'losse' website Saeftinghe in onze eigen site • de website zal voor het onderdeel excursies verder worden geoptimaliseerd inclusief efficiëntie in beheer en communicatieve en administratieve handelingen aan de achterzijde • ingebruikname van een marketing automation tool om campagnes eenvoudig mogelijk te maken 	<p>In april 2023 is losse Saeftinghe website geïntegreerd in de HZL website én de excursiemodule live gegaan. Hierbij is het mogelijk om direct te boeken én te betalen voor alle vooraf geplande excursies in heel Zeeland. De boeker krijgt automatisch – via workflows in AFAS – een bevestigingsmail, een remindermail 24 uur voor aanvang en een 'nazorgmail' om de relatie te onderhouden en/of een (vervolg)aanbod te doen. In het activiteitenoverzicht is duidelijk hoeveel plaatsen er nog vrij zijn, waardoor er ook sneller opgeschaald kan worden door een groep bij te plannen. Voor excursies op aanvraag is een formulier ontwikkeld om relevante informatie aan de voorkant uit te vragen om zo efficiënt mogelijk een aanbod te doen en na afname te kunnen factureren. Door de backend te koppelen met het CRM-gedeelte van AFAS kunnen we rapportages draaien. Na inventarisatie van diverse marketing automation tools is gekozen om gebruik te (blijven) maken van LaPosta in combi met de AFAS-mogelijkheden. Uitgesplitste doelgroepmailings (zoals wel/niet donateurs) zetten we vooralsnog handmatig op.</p>
<p>Gezien de economische ontwikkelingen om ons heen zal het behouden en verbinden van donateurs aan HZL in 2023 veel aandacht vragen.</p>	<p>In 2023 is het aantal totale donateurs licht gestegen. Dit betekent dat we de uitstroom, die voornamelijk vanuit de groep 'overschrijvers' komt, via nieuwe instroom hebben weten te compenseren. We hebben substantiële aantallen overschrijvers kunnen mobiliseren om tot machtiging over te gaan. Vanaf halverwege 2023 is het mogelijk om een proefmagazine aan te vragen: ruim 300 mensen maakten hier gebruik van en 30 mensen hebben nav hiervan een donateurschap afgenomen (conversie van 10%). Communicatie hierover vindt plaats op de website, op socials en e-mail nieuwsbrief. In de herfst is in het donateursmagazine een kaart voor cadeau donateurschap ingesloten. In november en december 2023 heeft een social campagne gelopen. Ieder kwartaal wordt in het donateursmagazine diverse opties voor meer/anders steunen uitgelicht, met waar mogelijk gebruik makend van testimonials. Er is een proces voor relatiemanagement major donors opgezet. Alle contactmomenten in de 'customer journey' zijn nagelopen om waar mogelijk en relevant de optie om e-mail te verkrijgen gerealiseerd.</p>
<p>De nieuwe huisstijl zal in 2023 verder geïmplementeerd worden en zichtbaar worden in onze gebieden.</p>	<p>Voor een flink aantal van onze gebieden zijn infoborden en terreinborden ontwikkeld. Hierbij volgens we vooral de beheercycli of daar waar eerder nodig is (kapot/grotere gebieden). Huisstijl werd verder zichtbaar via bedrijfswagens (oa elektrische Zoë), vrijwilligers- en medewerkerskleding, folders.</p>
<p>Communicatie maakt integraal onderdeel uit van diverse strategische gebieds- en publieksprojecten.</p>	<p>Het belang van vroegtijdig betrekken van afdeling communicatie wordt steeds breder gezien. Afhankelijk van het onderwerp wordt een communicatiecollega aangewezen als onderdeel van het projectteam (bv. Yerseke Moer, Oranjezon beleefpad, beheerplannen).</p>

Het in 2022 opgestelde vrijwilligersbeleid zal tot uitvoering worden gebracht. Vrijwilligers zijn essentieel voor het realiseren van onze doelstellingen. Een eenduidig beleid is daarom ook essentieel.	Uitrol van kleding in de diverse vrijwilligersgroepen (in 2023 vooral beheer-en monitoringskleding) en uniformiteit van vergoedingen. Inventarisatie van materialen en (EHBO-diploma's). Periodieke bijeenkomsten (70 in totaal) en als klap op de vuurpijl de eerste HZL-vrijwilligersdag op 1 december waar 100 vrijwilligers aanwezig waren (=ca. de helft).
--	---

Bedrijfsvoering

Speerpunt	Realisatie
<p>Na de ingebruikname en implementatie van AFAS in 2022, zal in 2023 de ingebruikname van functionaliteiten in AFAS verder worden vormgegeven. Specifiek gaat het om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projectadministratie verder vormgeven in samenwerking met projectleiders. Op ieder gewenst moment inzicht in de financiële status van het project en belangrijke projectdocumenten op 1 centrale plaats. • Excursieboekingen verder opvolgen waarmee administratie en communicatieve handelingen efficiënter verlopen. • Uitvoering van personeelsbeleid in combinatie met verdere invulling van het personeelsbeleid, bv. de gesprekkencyclus. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is de aandacht uitgegaan naar projectmatig werken. De behoeften rondom de projectadministratie worden daarmee duidelijker. De optimalisatie van de projectadministratie zal in 2024 in AFAS gerealiseerd worden. • In samenwerking met communicatie gerealiseerd. • In 2023 is IT-beleid en Telefoonbeleid vastgesteld. Op basis daarvan is de ondersteuning van medewerkers voor het uitvoeren van hun werk verder vormgegeven. In 2023 zijn alle medewerkers uitgerust met een mobiele telefoon met databundel. Daarmee vergroten we de flexibiliteit, bereikbaarheid maar ook de scheiding tussen werk en privé.
Afronden Masterplan	Gerealiseerd, doorontwikkeling is opgenomen in de actiepunten vanuit het meerjarenbeleidsplan.
Daar de basisprocessen steeds beter op orde komen zal in 2023 de managementinformatie vormgegeven worden zodat tijdig sturing gegeven kan worden.	De informatiebehoeften worden steeds inzichtelijker. De wijze waarop we deze informatie tot stand brengen gaat ook steeds beter. In 2024 zal de vertaling naar dashboards plaats vinden.

Jaarrekening

**Balans per 31 dec 2023 Stichting Het Zeeuwse Landschap
(x € 1.000) na resultaatbestemming**

	toel.	31-12-2023	31-12-2022
<u>ACTIVA</u>			
Materiële vaste activa	1		
Benodigd voor de bedrijfsvoering		390	383
Direct aangewend in het kader van de doelstelling		10.724	9.609
Activa in ontwikkeling		-	796
		<u>11.114</u>	<u>10.788</u>
Effecten	2	1.023	965
Vorraden			
Voor direct en volledig gebruik in het kader van de doelstelling	3	<u>8</u>	<u>8</u>
Vorderingen op korte termijn	4	3.808	3.186
Liquide middelen	5	<u>6.947</u>	<u>8.051</u>
Totaal activa		<u>22.900</u>	<u>22.998</u>
<u>PASSIVA</u>			
Reserves en fondsen			
Reserves:	6		
Reserve verwervingen		4.394	4.201
Continuïteitsreserve		4.222	3.825
Bestemmingsreserve beheer		318	368
Bestemmingsreserve afschrijvingen		<u>2.912</u>	<u>2.695</u>
		11.846	11.089
Fondsen:	7		
Bestemmingsfonds Nationale Postcode Loterij		2.330	2.770
Bestemmingsfonds Landbouwgrond		<u>3.534</u>	<u>3.534</u>
		5.864	6.304
Totaal reserves en fondsen		17.710	17.393
Vorzieningen	8		
Jubileumvoorziening		35	37
Onderhoudsvoorziening		<u>446</u>	<u>450</u>
		481	487
Schulden op lange termijn	9	1.194	1.169
Schulden op korte termijn			
Schulden	10a	1.533	1.765
Vooruitontvangen bedragen	10b	<u>1.982</u>	<u>2.184</u>
		<u>3.515</u>	<u>3.949</u>
Totaal passiva		<u>22.900</u>	<u>22.998</u>

Staat van baten en lasten over 2023 Stichting Het Zeeuwse Landschap (x € 1.000)

	<i>toel.</i>	<u>2023</u>	<u>begr 2023</u>	<u>2022</u>
Baten				
Baten van particulieren	11	560	305	314
Baten van bedrijven	12	59	50	7
Baten van loterijorganisaties	13	938	938	938
Baten van subsidies van overheden	14	<u>4.970</u>	<u>4.724</u>	<u>4.765</u>
Som van de geworven baten		6.527	6.017	6.023
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	15			
		<u>750</u>	<u>608</u>	<u>1.868</u>
		750	608	1.868
Totaal baten		<u><u>7.277</u></u>	<u><u>6.625</u></u>	<u><u>7.891</u></u>

Staat van baten en lasten over 2023 Stichting Het Zeeuwse Landschap (x € 1.000)

	toel.	<u>2023</u>	<u>begr 2023</u>	<u>2022</u>
Lasten				
Besteed aan doelstellingen				
Aankoop en beheer natuurterreinen	16	5.283	4.370	6.229
Voorlichting en educatie	16	<u>706</u>	<u>1.109</u>	<u>1.327</u>
		5.989	5.479	7.556
Wervingskosten:				
Kosten eigen fondsenwerving	16	67	56	182
Beheer en administratie				
	16	<u>1.012</u>	<u>1.203</u>	<u>1.027</u>
Totaal lasten				
	16	<u>7.068</u>	<u>6.738</u>	<u>8.766</u>
Saldo voor financiële baten en lasten		209	-113	-874
Saldo financiële baten en lasten	17	108	-24	-177
Saldo van baten en lasten				
		<u>317</u>	<u>-137</u>	<u>-1.051</u>
Het resultaat is als volgt bestemd				
Continuïteitsreserve		397	51	-255
Reserve verwervingen		194	-	-26
Bestemmingsreserve beheer		-50	-50	-50
Bestemmingsreserve afschrijvingen		217	-138	-100
Bestemmingsfonds Nationale Postcode Loterij		<u>-441</u>	<u>-</u>	<u>-620</u>
		<u>317</u>	<u>-137</u>	<u>-1.051</u>

Grondslagen van balanswaardering en resultaatbepaling

ALGEMEEN

Richtlijnen/keurmerken

De jaarrekening 2023 is ingericht volgens de Richtlijn 650 Fondsenwervende Organisaties. De richtlijn vormt een essentieel onderdeel van de beoordelingen die worden verricht door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) in het kader van het CBF-Keurmerk.

Afrondingen

Over het algemeen zijn de getallen in deze jaarrekening afgerond in duizenden euro's. Hierdoor kunnen er verschillen ontstaan met de totaalstelling als de afzonderlijke al afgeronde getallen worden opgeteld.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie zich over verschillende zaken een oordeel vormt en schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Als het voor het geven van het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

Valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De verschillen en redenen die tot herziening van de indeling en bedragen ten opzichte van voorgaand jaar hebben geleid

In het boekjaar 2022 zijn de donateursbijdragen voor 2023 vooruit gefactureerd, waardoor er op 31 december 2022 sprake was van een debiteurenvordering én een vooruit gefactureerde post onder de schulden. Vanaf boekjaar 2023 is ervoor gekozen om de facturatedatum gelijk te trekken met het boekjaar waarop de facturatie betrekking heeft. Daarmee zijn de balansposten per 31-12-2022 niet aan de orde per 31 december 2023. De vergelijkende cijfers zijn hierom per 31-12-2022 in de jaarrekening 2023 aangepast met € 168k; zowel de vorderingen als de kortlopende schulden verlaagd met dit bedrag.

GRONDSLAGEN VOOR BALANSWAARDERING

Algemeen

De waardering van activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Bedrijfsvoering

■ Kantoorpand

Het kantoorpand in Wilhelminadorp is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

■ Machines en dienstauto's

De machines en dienstauto's zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

■ Inventaris

De inventaris bestaat uit kantoormeubilair en computerapparatuur. De inventaris is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

Grondslagen van balanswaardering en resultaatbepaling

De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. De afschrijvingspercentages zijn vastgesteld aan de hand van de verwachte economische levensduur van de bedrijfsmiddelen.

Direct in gebruik voor de doelstelling

■ Terreinen

In de jaarrekening wordt het bezit aan natuurterreinen niet gewaardeerd omdat de onroerende bezittingen duurzaam aan het economisch proces zijn onttrokken en omdat het beleid is de natuurgronden niet te vervreemden.

De aangekochte terreinen met beoogd gebruik 'natuur' worden in afwachting van afwaardering worden tegen verkrijgingsprijs gewaardeerd. Er wordt niet op afgeschreven.

■ Landbouwgronden

De landbouwgronden worden gewaardeerd tegen historische kostprijs of lagere marktwaarde. Er wordt niet op afgeschreven. Deze gronden worden verpacht en genereren daarmee pachtbaten.

■ Gebouwen

De gebouwen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Hieronder zijn ook twee appartementen opgenomen die in het bezit zijn Het Zeeuwse Landschap die via een intermediair worden verhuurd aan particulieren. Voor de kosten van periodiek groot onderhoud wordt een voorziening gevormd. Deze voorziening is opgenomen onder de overige voorzieningen aan de passiefzijde van de balans.

■ Machines en dienstauto's

De machines en dienstauto's zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

■ Inventaris

De inventaris bestaat uit kantoormeubilair en computerapparatuur. De inventaris is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. De afschrijvingspercentages zijn vastgesteld aan de hand van de verwachte economische levensduur van de bedrijfsmiddelen.

Afschrijvingspercentages:

Kantoorpand: 3,03%

Machines en dienstauto's: 10-25%

Inventaris: 10-33,33%

Gebouwen: 2,5-10%

Activa in ontwikkeling

Activa in ontwikkeling is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Deze activa is nog niet geschikt voor gebruik in verband met benodigde renovatie en/of herbesteding van het object. Na de benodigde investeringen zal het actief in gebruik genomen worden en zal daarop worden afgeschreven.

Effecten

De effectenportefeuille bestaat uit aandelen, obligaties, alternatieve beleggingen en liquide middelen. De ter beurze genoteerde aandelen, obligaties en alternatieve beleggingen behoren tot een handelsportefeuille en worden gewaardeerd op de beurswaarde per balansdatum, waarbij zowel ongerealiseerde als gerealiseerde waardeveranderingen direct in de staat van baten en lasten worden verantwoord.

Voorraden

De voorraden in het kader van de doelstelling bestaan uit artikelen die voor de verkoop zijn bestemd. De voorraden zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingswaarde.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor eventuele oninbaarheid van vorderingen wordt een voorziening getroffen op basis van individuele beoordeling. In 2023 is er geen voorziening voor oninbaarheid van vorderingen (waaronder debiteuren) opgenomen.

Grondslagen van balanswaardering en resultaatbepaling

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves en fondsen

De bestemmingsreserves zien toe op het deel van het eigen vermogen dat wordt afgezonderd omdat daaraan een beperkte bestedingsmogelijkheid is gegeven.

Het bestemmingsfonds ziet toe op het deel van het vermogen dat wordt afgezonderde omdat daaraan door derden een beperkte bestedingsmogelijkheid is gegeven.

Voorzieningen

Jubileumvoorziening

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans, leeftijd en een disconteringsvoet van 4%.

Onderhoudsvoorziening

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van bebouwde objecten wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks van jaren. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

Langlopende schulden

Dit betreft een bijdrage van een derde in de beheer- en onderhoudskosten van onderdelen in onze terreinen welke niet vallen onder de reguliere subsidieregeling maar wel als kwalitatieve verplichting zijn opgelegd. Het fonds valt vrij ter dekking van de lasten van het beheer- en onderhoud.

Kortlopende schulden

Schulden met een looptijd van korter dan 1 jaar worden opgenomen onder de kortlopende schulden.

Grondslagen van balanswaardering en resultaatbepaling

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Algemeen

Baten en lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor al vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin de prestaties zijn verricht en afgerond. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn. Baten en lasten van activiteiten, welke per balansdatum nog niet zijn afgerond, worden verantwoord als respectievelijk vooruit ontvangen en vooruitbetaald.

Baten van particulieren

Baten uit erfstellingen en legaten worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Donateursinkomsten en periodieke schenkingen worden verantwoord in de periode waar ze betrekking op hebben. Donaties en giften worden verantwoord op het moment dat de gelden zijn ontvangen.

Baten van bedrijven

Baten van bedrijven worden verantwoord in het boekjaar waar ze betrekking op hebben.

Baten van loterijorganisaties

Baten van loterijorganisaties worden verantwoord in het boekjaar waarin de bate definitief is toegezegd.

Baten van subsidies van overheden

Subsidiebaten voor verwervingen en projecten en de daarmee samenhangende lasten worden verantwoord naar rato van de voortgang. De voortgang van het project of de verwerving wordt bepaald aan de hand van de hiervoor gemaakte kosten. Overheidssubsidies voor de exploitatie worden verantwoord in het jaar van toekenning. Voor projecten waarvoor overheidssubsidie wordt verkregen waaraan een terugbetalingsverplichting is verbonden bij het niet besteden van de subsidie overeenkomstig de subsidievoorwaarden, worden baten verantwoord bij het aangaan van een verplichting tot besteding overeenkomstig de subsidievoorwaarden.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten worden verantwoord in het boekjaar, waarin de levering plaatsvindt en/of de dienst is verricht.

Overige baten

Overige baten worden verantwoord in het boekjaar, waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld en in de overige baten is ook inbegrepen de mutatie onderhanden projecten.

Lasten

De lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenen

Het Zeeuwse Landschap heeft haar pensioenen ondergebracht bij Stichting BPL-Pensioenen (BPL). Deze regeling wordt onder het Nederlandse pensioenstelsel gefinancierd door afdrachten aan het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw. Deelname aan het BPL is verplicht gesteld in de Raam-CAO Bos en Natuur waaronder de Het Zeeuwse Landschap valt.

De opbouw van de pensioenaanspraken wordt steeds in het betreffende kalenderjaar afgefinancierd door middel van (tenminste) kostendekkende premiebetalingen.

Grondslagen van balanswaardering en resultaatbepaling

De pensioenregeling is een middelloonregeling met – voor zowel actieve als inactieve deelnemers (slapers en gepensioneerden) - voorwaardelijke toeslagverlening. De toeslagverlening is afhankelijk van het beleggingsrendement.

De jaarlijkse opbouw van de pensioenaanspraken in 2023 was 1,58% van het pensioengevend salaris dat is gebaseerd op het brutoloon minus een franchise (ad € 15.202). Het pensioengevend salaris is gemaximeerd op € 66.956. De jaarlijkse premie die voor rekening komt van de werkgever bedraagt 19,09% van het pensioengevend salaris. De hoogte van de premie wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het pensioenfonds op basis van de dekkingsgraad en verwachte rendementen.

Voor werknemers met een pensioengevend salaris boven het maximum van € 66.956 is de excedent regeling van het BPL van toepassing (tot maximaal € 128.810).

De dekkingsgraad was 114,4% per 31 december 2022 (117,4% per 31 december 2022). Omdat deze boven de 104,3% ligt is het niet nodig om de pensioenen te verlagen. De premie en het opbouwpercentage gaat in 2024 naar 1,788 %.

De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens “verplichting aan pensioenuitvoerder benadering”. In deze benadering wordt aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als een last in de staat van baten en lasten verantwoord. Ultimo 2023 zijn er evenals in 2022 geen verplichtingen waarvoor een pensioenvoorziening is opgenomen.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschafwaarde, op basis van de verwachte economische levensduur. Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van de vaste activa zijn begrepen onder de post overige baten.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en -lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende renteopbrengsten en -kosten van uitgegeven en ontvangen leningen en tegoeden.

Toelichting op de balans Stichting Het Zeeuwse Landschap (x € 1.000)

1) Materiële vaste activa

2023 x 1000 €

	benodigd voor bedrijfsvoering		aangewend in het kader van de doelstelling				activa in	totaal
	kantoorpand	mach. en inv.	terribeh obj.	landbouwgrond	gebouwen	mach. en inv.	ontwikkeling	
Cumulatieve aanschaffingswaarde 1 januari 2023	436	445	943	5.581	3.093	1.066	796	12.360
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari 2023	-203	-296	-	-	-475	-599	-	-1.572
Boekwaarde 1 januari 2023	233	150	943	5.581	2.619	467	796	10.788
Investeringen	-	60	130	-	314	145	-	649
Desinvesteringen aanschaffingswaarde	-	-	-	-	-	-74	-	-74
Desinvesteringen cumulatieve afschrijvingen	-	-	-	-	-	74	-	74
Vermindering (i.v.m. ontvangen subsidies)	-	-	-	-	-	-	-	-
Overboeking	-	-	-	-	784	12	-796	-
Afschrijvingen 2023	-13	-39	-	-	-134	-136	-	-323
Boekwaarde 31 december 2023	220	170	1.073	5.581	3.582	488	0	11.114
Cumulatieve aanschaffingswaarde 31 december 2023	436	505	1.073	5.581	4.191	1.150	0	12.936
Cumulatieve afschrijvingen 31 december 2023	-216	-335	-	-	-609	-662	-	-1.822
Boekwaarde 31 december 2023	220	170	1.073	5.581	3.582	488	0	11.114

In 2023 heeft Het Zeeuwse Landschap middels één transactie 2 percelen grond verworven, samen 2,44 hectare groot. Hiervoor is inclusief kosten een bedrag van € 130k.

In 2024 is voor één perceel subsidie aangevraagd als tegemoetkoming in de afwaardering van de grond, van landbouwwaarde naar natuurwaarde. Vanaf het moment dat de subsidiebeschikking toegekend is, wordt de aankoop prijs van de grond via de resultaatbestemming ten laste gebracht van de Reserve verwervingen en de wordt de toegekende subsidie toegevoegd aan dezelfde reserve. De verwachting is dat afwaardering in 2024 zal plaatsvinden. Voor het andere perceel wordt in 2024 een procedure gestart om de status van het aangekochte te veranderen.

	31-12-23	31-12-22
2) Effecten		
Aandelen	205	233
Obligaties	739	700
Effecten beheerrekening	15	17
Overig	64	15
	<u>1.023</u>	<u>965</u>

De verkrijgingswaarde van de effecten per 31 december 2023 bedroeg circa € 1.027.000.

Voorraden

3) Direct aangewend in het kader van de doelstelling:

Winkelvoorraad bezoekerscentrum Saeftinghe en voorraad boeken	8	8
---	---	---

Toelichting op de balans Stichting Het Zeeuwse Landschap (x € 1.000)

	<u>31-12-23</u>	<u>31-12-22</u>
<u>4) Vorderingen op korte termijn</u>		
Beheersubsidies	3.340	2.629
Onderhanden projecten	45	239
Debiteuren en vooruitbetaald	286	296
Diversen	<u>137</u>	<u>22</u>
	<u>3.808</u>	<u>3.186</u>

Alle opgenomen vorderingen hebben een looptijd van <1 jaar.

5) Liquide middelen

Rekening courant saldi	2.313	3.413
Kassen	2	5
Spaarrekeningen	<u>4.632</u>	<u>4.633</u>
	<u>6.947</u>	<u>8.051</u>

<u>31-12-23</u>	voorgestelde res.bestemming & overige mutaties	<u>31-12-22</u>
-----------------	--	-----------------

Reserves en fondsen

6) Reserves

Reserve verwervingen	4.394	194	4.201
Continuïteitsreserve	4.222	397	3.825
Bestemmingsreserve beheer	318	- 50	368
Bestemmingsreserve afschrijvingen	<u>2.912</u>	<u>217</u>	<u>2.695</u>
	<u>11.846</u>	<u>758</u>	<u>11.089</u>

Reserve verwervingen

De reserve verwervingen is voornamelijk gevormd uit erfstellingen, legaten en schenkingen in het verleden. Alleen als een erfstelling, legaat of schenking bestemd is voor verwerving, dan wordt deze toegevoegd aan deze reserve. De middelen in deze reserve zijn bedoeld voor incidentele grote aankopen die niet worden gesubsidieerd. De mutatie van de reserve verwervingen in 2023 bestaat uit een verkregen gift ad € 248k en het saldo van kosten verbonden aan de verwerving van vastgoed € 54k.

Continuïteitsreserve

Het doel van deze continuïteitsreserve is om via de jaarlijkse kapitaalopbrengsten een structurele inkomstenstroom te genereren, die wordt ingezet ter dekking van een deel van de jaarlijkse exploitatielasten. De gewenste of benodigde omvang van de continuïteitsreserve is nog niet gekwantificeerd. Risicomanagement zal een toenemende aandacht krijgen en als onderdeel daarvan zal ook aandacht zijn van de omvang van deze reserve.

Toelichting op de balans Stichting Het Zeeuwse Landschap (x € 1.000)

Bestemmingsreserve beheer

De bestemmingsreserve beheer is bedoeld om incidentele fluctuaties in jaarlijkse beheervergoedingen op te vangen. Vanaf 2020 valt jaarlijks een bedrag van ad € 50k vrij op basis van het meerjarenbeleidsplan.

Bestemmingsreserve afschrijvingen

Aan de bestemmingsreserve afschrijvingen zijn in 2023 de investeringen toegevoegd ad. € 347k. De bestemmingsreserve wordt gevoed met bijdragen van derden in investeringen. De bestemmingsreserve valt evenredig vrij met de afschrijvingen op de activa. In 2023 wordt ad € 130k aan de reserve onttrokken ter dekking van afschrijvingslasten.

	<u>31-12-23</u>	voorgestelde	<u>31-12-22</u>
7) Fondsen		res. bestemming	
Bestemmingsfonds Nationale Postcode Loterij	2.330	-440	2.770
Bestemmingsfonds Landbouwgrond	<u>3.534</u>	-	<u>3.534</u>
	<u>5.864</u>	<u>-440</u>	<u>6.304</u>

Bestemmingsfonds Nationale Postcode Loterij

Het saldo van het bestemmingsfonds Nationale Postcode Loterij bestaat uit de in de loop der jaren uit de Nationale Postcode Loterij bestemde projectgelden die op balansdatum nog niet zijn besteed. Gelden uit dit fonds kunnen alleen worden besteed aan Postcode Loterij-projecten.

In 2023 heeft Het Zeeuwse Landschap opnieuw € 937.500 ontvangen van de Nationale Postcode Loterij. Voor een overzicht van de bestedingen in 2023 kan worden verwezen naar bijlage 7. Als onderdeel van het saldo per 31 december 2023 is € 1.682k opgenomen voor de realisatie en renovatie van bouwwerken in 2023 en daaropvolgende jaren.

Bestemmingsfonds Landbouwgrond

Het saldo van het bestemmingsfonds Landbouwgrond bestaat uit in het verleden ontvangen middelen van de Nationale Postcode Loterij (droomfondsen) waarmee landbouwgronden zijn aangekocht. Deze middelen hebben daarmee een beklemmend karakter en zijn niet vrij besteedbaar.

8) Voorzieningen

	<u>31-12-23</u>	dotatie	aanwending	<u>31-12-22</u>
Jubilea	35	4	6	37
Onderhoudsvoorziening	<u>446</u>	<u>85</u>	<u>89</u>	<u>450</u>
	<u>481</u>	<u>89</u>	<u>95</u>	<u>487</u>

De **onderhoudsvoorziening** is gebaseerd op een geactualiseerd MeerJarenOnderhoudPlan (MJOP) waarin alle bebouwde objecten die in bezit zijn van Het Zeeuwse Landschap zijn opgenomen. Per object is de staat van onderhoud in beeld gebracht en is bepaald wat de onderhoudsinspanningen zijn. Het MJOP omvat een periode de periode van 2024-2033. De voorziening heeft tot doel het egaliseren van de kosten voor groot onderhoud.

Toelichting op de balans Stichting Het Zeeuwse Landschap (x € 1.000)

9) Schulden op lange termijn

	<u>31-12-23</u>	dotatie	aanwending	<u>31-12-22</u>
Fonds beheer Waterdunen	<u>1.194</u>	<u>50</u>	<u>25</u>	<u>1.169</u>

Het Zeeuwse Landschap is op 19 december 2022 eigenaar geworden van het natuurgebied Waterdunen. In de akte van levering zijn specifieke kwalitatieve verplichtingen opgenomen voor de instandhouding van Waterdunen. Hiervoor heeft Het Zeeuwse Landschap een eenmalige vergoeding ontvangen ad € 1.241k voor die onderdelen in het gebied waarvoor geen bijdrage vanuit reguliere beheersubsidie beschikbaar wordt gesteld, voor een periode van 10 jaar vanaf het moment van de grondoverdracht. Jaarlijks zal Het Zeeuwse Landschap over het verloop en de ontwikkeling in het beheer rapporteren. Na een periode van tien jaar wordt een eindverantwoording opgesteld met een mogelijke terugbetalingsverplichting als blijkt dat het beheer minder heeft gekost dan eerder gedacht.

In 2023 is voor het onderhoud van het recreatieve deel van Waterdunen eveneens een bijdrage ontvangen; hiervan is € 50k gereserveerd voor toekomstig beheer.

Het kortlopende gedeelte van de schuld bedraagt € 75k.

10a) Schulden op korte termijn

	<u>31-12-23</u>	<u>31-12-22</u>
Belastingen en sociale lasten	164	487
Pensioenpremies	45	103
Crediteuren	585	469
Personeelskosten	407	401
Vooruitgefactureerd	27	29
Diversen	<u>305</u>	<u>276</u>
	<u>1.533</u>	<u>1.765</u>

10b) Vooruitontvangen bedragen

Dit betreft reserveringen voor een aantal nog uit te voeren projecten en ontvangen subsidies voor onderhanden projecten. Hiertoe behoren onder andere de grotere projecten Welkom in Waterdunen (€ 637k), Kustlaboratorium (€ 496k), Ecologiefonds (112k) en twee bijdragen van het Dinamofonds: Herstel eendenkooi Sint Philipsland (€ 4k) en Dinamofonds Herstel Cultuurlandschap Hoeve van der Meulen (€ 6.5k)

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Erfpacht ondergrond werkschuur Poelbos

De stichting heeft in 1990 de werkschuur van Staatsbosbeheer in het Poelbos overgenomen. Voor de ondergrond van deze werkschuur is een erfpachtsovereenkomst van 40 jaar gesloten. De canon van deze erfpacht bedraagt € 707 per jaar en wordt iedere 3 jaar geïndexeerd.

Huurovereenkomst kopieer/print apparatuur

In november 2021 is voor de kopieer/print apparatuur op alle locaties een huurcontract afgesloten voor een periode van 6 jaar ingaande op 1 januari 2022. De jaarlijkse huur bedraagt € 2.585 en kan jaarlijks worden geïndexeerd.

Afgegeven garantie

Het Zeeuwse Landschap heeft ten behoeve van Stichting Terra Maris een garantie afgegeven aan de Stichting Buitenplaats Westhove voor een bedrag van € 72.000.

Raamovereenkomst met Terra Maris

Op basis van een raamovereenkomst is Het Zeeuwse Landschap een verplichting aangegaan om voor de kalenderjaren 2023 en 2024 € 62k per jaar bij te dragen aan Stichting Terra Maris. Jaarlijks wordt de samenwerking hiervoor nader ingevuld.

Rechten

Erfpacht appartement Hoeve van der Meulen

Op een in 2010 door Het Zeeuwse Landschap verkocht appartement in de woonschuur van Hoeve van der Meulen is een eeuwigdurend erfpachtsrecht gevestigd. De canon bedraagt in 2023 € 8.024 en wordt jaarlijks worden geïndexeerd. Met de terugkoop van deze grond en onroerend goed per maart 2024 is de erfpacht vervallen.

Verhuur ruimten

De woonruimte op 'Landgoed Landlust' is voor onbepaalde tijd verhuurd voor € 1.562 per maand en zal jaarlijks per 1 juli worden geïndexeerd. Het complex 'Kruisdijschans' is voor onbepaalde tijd verhuurd voor € 993 per maand en zal jaarlijks per 1 juli worden geïndexeerd. Het 'koetshuis' op 'Landgoed Landlust' is per 1 april 2022 verhuurd als bedrijfsruimte voor een periode van 2 jaar voor een bedrag € 2.195 per maand met een jaarlijkse indexatie per 1 juli.

Grond in eigendom

Het Zeeuwse Landschap beheert een totaal van 10.033 ha (voornamelijk natuur) grond. Hiervan heeft Het Zeeuwse Landschap 3.263 ha in eigendom; deze gronden zijn niet op de balans opgenomen.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Jaarlijkse bijdrage Nationale Postcode Loterij

De Nationale Postcode Loterij en de LandschappenNL zijn voor de periode van 2021 tot en met 2025 overeengekomen dat de LandschappenNL partner is van de Nationale Postcode Loterij. De bijdrage wordt verdeeld en besteed door de aangesloten landschappen. Het Zeeuwse Landschap zal de bijdrage over 2023 ad € 937.500 ontvangen en besteden in 2024.

Klacht bij de Europese Commissie

Naar aanleiding van een klacht ingediend bij de Europese Commissie door enkele particuliere grondbezitters over de PNB regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij die regeling achteraf alsnog zonder verdere voorwaarden goed. Zowel de VGG als de natuurbeschermingsorganisaties hebben op verschillende gronden tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. De natuurbeschermingsorganisaties hebben mede beroep aangetekend, omdat de natuurbeschermingsorganisaties onder andere in tegen stelling tot de Europese Commissie van mening zijn dat zij niet kwalificeren als 'onderneming', maar een organisatie die overheidsbeleid vormgeeft en uitvoert. Aldus is geen sprake is van staatssteun die tevoren had moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie. Voorts is er naar het inzicht van de natuurbeschermingsorganisaties evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlandse natuur die de overheid tevoren had aangewezen en moest worden behouden of ontwikkeld.

Genomen maatregelen – In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB regeling middels een verkeerd onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen en daarbij de formele procedure volgen. Natuurbeschermingsorganisaties wachten (de voortgang van) dit eventuele hernieuwde onderzoek af en zien de uitkomst ervan wederom met vertrouwen tegemoet. Tot op heden is de Europese Commissie het onderzoek niet geopend. Het is niet bekend of en zo ja wanneer het hernieuwde onderzoek zal beginnen.

In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB-regeling in 1993, werden de natuurbeschermingsorganisaties belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede gratis open te stellen voor het publiek. De waarde van deze terreinen is in beginsel nihil, omdat kwalitatief adequaat beheer van natuurterreinen per saldo geld kost. In die zin is er ook geen sprake van financiële bevoordeling of andersoortig begunstiging van de natuurbeschermingsorganisaties waardoor naar onze mening ook geen sprake is van staatssteun. Terugvordering van subsidies dan wel de rente daarover is naar onze mening thans ook niet aan de orde. Daarom is gelijk aan voorgaande jaren geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling toch tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen van de natuurbeschermingsorganisaties hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen, zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die Het Zeeuwse Landschap van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer. De Terrein beherende Organisaties ('TBO's') en de VGG blijven in gesprek om te verkennen of er mogelijkheden zijn om de inmiddels langlopende zaak in der minne te bestechten. (Ook) bij een minnelijke regeling dient rekening te worden gehouden met materiële gevolgen voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties.

Toelichting op de staat van baten en lasten Stichting Het Zeeuwse Landschap (x € 1.000)

11) Baten van particulieren

	<u>2023</u>	begr <u>2023</u>	<u>2022</u>
Donaties	263	215	265
Nalatenschappen	275	-	28
Giften	<u>22</u>	<u>90</u>	<u>21</u>
	560	305	314

Het Zeeuwse Landschap heeft ultimo 2023 ruim 8.800 donateurs.

12) Baten van bedrijven

	<u>2023</u>	begr <u>2023</u>	<u>2022</u>
Bijdragen en terreinadopties	59	50	7

Dit betreffen giften van bedrijven en bedrijven waarmee we in 2023 een adoptie-overeenkomst hebben gesloten; totale opbrengst € 59k.

13) Baten van loterijorganisaties

	<u>2023</u>	begr <u>2023</u>	<u>2022</u>
Nationale Postcode Loterij	938	938	938

Dit betreft de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij. De huidige overeenkomst loopt tot en met 2025.

14) Baten van subsidies van overheden

	<u>2023</u>	begr <u>2023</u>	<u>2022</u>
<i>Beheersubsidies (structureel):</i>			
Natuur- en Landschapsbeheer	3.340	3.340	2.629
Provincie Zeeland	750	750	812
De Zeeuwse Natuur	93	91	172
<i>Aankoopsubsidies</i>	-	<u>pm</u>	-
	<u>4.183</u>	<u>4.181</u>	<u>3.613</u>
<i>Projectsubsidies (incidenteel):</i>			
Provincie Zeeland	289	130	709
Gemeente Sluis	96	175	66
Overige	<u>402</u>	<u>238</u>	<u>377</u>
	<u>787</u>	<u>543</u>	<u>1.152</u>
Totaal	4.970	4.724	4.765

Toelichting op de staat van baten en lasten Stichting Het Zeeuwse Landschap (x € 1.000)

De beheersubsidie natuur- en landschapsbeheer is gebaseerd op de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer (SVNL) en wordt ontvangen via de Provincie Zeeland en wordt beschikt voor een periode van 6 jaar. Daarnaast ontvangt Het Zeeuwse Landschap van de Provincie Zeeland een Integrale kosten subsidie welke telkens voor één jaar wordt verstrekt. De verantwoording over 2023 met betrekking tot de Integrale kosten subsidie is opgenomen in de toelichting op de staat van baten en lasten op pagina 40 en 41 (financieel) en bijlage 8 (inhoudelijk). In 2023 is geconstateerd dat de financiële verantwoording Integrale kosten subsidie 2022 niet juist was. Op pagina 42 en 43 is de herziene financiële verantwoording Integrale kosten subsidie 2022 opgenomen. De Zeeuwse Natuur is het provinciale samenwerkingsverband met betrekking tot natuureducatie waar Het Zeeuwse Landschap onderdeel van uitmaakt.

Omdat vooraf moeilijk een inschatting kan worden gemaakt hoeveel ha natuurgebied kan worden aangekocht en niet zeker is of rijk en/of provincie de aankoopkosten zullen subsidiëren zijn de aankopen van natuurgebieden en ook de aankoopsubsidies in de begroting pro memorie opgenomen en worden als bate verantwoord op het moment dat een subsidiebeschikking ontvangen is.

Projectsubsidies worden ontvangen op basis van aanvragen in relatie tot de primaire doelstellingen van Het Zeeuwse Landschap.

15) Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

	<u>2023</u>	<u>begr 2023</u>	<u>2022</u>
Werk voor derden	15	-	1.247
Pachten en rechten	329	300	307
Excursies en entree gebieden	114	125	110
Huuropbrengsten panden	79	67	74
Opbrengst verkopen *)1	4	-	2
Overige opbrengsten	<u>209</u>	<u>116</u>	<u>128</u>
	<u>750</u>	<u>608</u>	<u>1.868</u>

***)1 Brutomarge producten**

Opbrengst verkopen	5	-	10
Kostprijs verkopen	<u>-1</u>	<u>-</u>	<u>-8</u>
	4	-	2

16) Lastenverdeling

16) Lastenverdeling

	aankoop en beheer terreinen	beheer en administratie	fondsen- werving	voorzichting en educatie	totaal	begroot boekjaar	voorg jaar
Personeelskosten	2.089	460	18	387	2.954	3.615	2.654
Uitgaven uit doelsubsidies	1.433	188	-1	67	1.688	663	2.696
Uitbesteed werk	772	-	-	-	772	857	653
Bureau- en algemene kosten	88	334	-	83	505	481	799
Diverse objectkosten en grondlasten	372	-	-	-	372	315	1.276
Afschrijving en rente	301	14	-	8	323	322	274
Huisvestingskosten	229	16	-	9	253	269	255
Publiciteit en communicatie	-	-	50	151	201	218	159
	<u>5.283</u>	<u>1.012</u>	<u>67</u>	<u>706</u>	<u>7.068</u>	<u>6.738</u>	<u>8.766</u>

Toelichting op de staat van baten en lasten Stichting Het Zeeuwse Landschap (x € 1.000)

De kosten van de eigen organisatie worden (met uitzondering van de kosten van beheer en administratie) zo goed mogelijk toegerekend enerzijds aan de realisering van de doelstellingen en anderzijds aan de werving van baten. Voor de toerekening van personeelskosten aan fondsenwerving zijn de volgende verdeelsleutels gehanteerd:

- 2% van de personeelskosten van het bezoekerscentrum Saeftinghe is toegerekend aan "fondsenwerving"
- Van de afschrijvings- en huisvestingskosten van de hoofdvestiging en van de algemene bureaunkosten
 - is 57% toegerekend aan "aankoop en beheer"
 - 16% aan "voorlichting en educatie"

Het verschil tussen de werkelijke en begrote lasten wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de "Uitgaven uit doelsubsidies" en "Personeelskosten"; van deze personeelskosten is € 486k doorbelast naar 'Uitgaven doelsubsidies'. Doelsubsidies (en uitgaven), anders dan de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij waren niet begroot.

De wervingskosten in verhouding tot geworven baten bedraagt over 2023 4,76% (2022:12,35%).

De personeelskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	aankoop en beheer terreinen	beheer en administratie	fondsen- werving	voorlichting en educatie	totaal
Lonen en salarissen incl. pensioen- en sociale lasten	2.166	611	18	544	3.340
Overige personeelskosten	41	-54	-	14	2
Reis- en verblijfkosten	142	26	-	15	184
Ontvangen ziekengeld	-16	-68	-	-2	-85
Doorbelaste personeelskosten	-245	-56	-	-185	-486
	2.089	460	18	387	2.954
gemiddelde personeelsbezetting	23,4	11,46	0,1	6,9	41,86

17 Saldo Financiële baten en lasten

	<u>2023</u>	<u>begr 2023</u>	<u>2022</u>
(On)gerealiseerde koersresultaten	61	-	-136
Dividend	7	-	4
Rentebaten	56	-	-
Rentelasten	-	-	-24
Kosten vermogensbeheer	-8	-12	-11
Bankkosten	<u>-8</u>	<u>-12</u>	<u>-10</u>
Totaal	<u>108</u>	<u>-24</u>	<u>-177</u>

Financiële verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Financiële verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

	2		3		4		5		7+8		Reguliere aanvraag	
	Reguliere aanvraag		Reguliere aanvraag		Reguliere aanvraag		Reguliere aanvraag		Reguliere aanvraag		Totaal provinciaal gesubsidieerde activiteiten	
	Behoud en beheer - toezicht		Onderzoek - monitoring natuurwaarden		Evaluatie en rapportage		Beleving natuurgebieden		Projecten en advisering			
	begr	expl	begr	expl	begr	expl	begr	expl	begr	expl	begr	expl
Directe personeelskosten	-	-	10.399	11.946	83.950	92.400	269.721	294.742	147.019	148.732	511.089	547.820
Indirecte personeelskosten	-	-	1.239	1.698	10.094	10.842	37.216	38.589	17.315	17.287	65.863	68.416
Directe overige personeelskosten	-	-	-	3.170	-	3.170	-	4.755	-	4.755	-	15.851
Indirecte overige personeelskosten	-	-	12.500	1.424	12.500	1.424	18.750	2.135	18.750	2.135	62.500	7.118
Directe kosten donaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Directe afschrijvingskosten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indirecte afschrijvingskosten	-	-	4.000	5.233	4.000	5.233	6.000	7.850	6.000	7.850	20.000	26.167
Indirecte toevoeging verwervingsfonds	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indirecte bijdrage De12Landschappen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Directe budgetposten	-	-	661	633	6.168	5.013	62.546	58.485	7.572	6.879	76.947	71.010
Indirecte bureaunkosten	-	-	16.400	14.207	16.400	14.207	24.600	21.311	24.600	21.311	82.000	71.036
Directe algemene kosten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indirecte algemene kosten	-	-	19.050	25.701	19.050	25.701	28.575	38.552	28.575	38.552	95.250	128.507
Directe huisvestingskosten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indirecte huisvestingskosten	-	-	4.800	5.764	4.800	5.764	7.200	8.646	7.200	8.646	24.000	28.818
Indirecte rente en beleggingsresultaten	-	-	2.200	1.574	2.200	1.574	3.300	2.361	3.300	2.361	11.000	7.870
Indirecte overige lasten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal directe kosten	-	-	11.060	15.750	90.118	100.583	332.267	357.982	154.591	160.366	588.036	634.681
Totaal indirecte kosten	-	-	60.189	55.601	69.044	64.746	125.641	119.444	105.740	98.142	360.613	337.933
Totaal directe/indirecte kosten	-	-	71.248	71.351	159.162	165.328	457.908	477.426	260.331	258.508	948.649	972.613
Inkomsten	-	-	-49.914	-48.754	-111.501	-112.967	-320.788	-326.221	-182.375	-176.636	-664.578	-664.578
Bijdrage HZL aan subsidiabele activiteiten	-	-	-21.334	-22.598	-47.661	-52.361	-137.120	-151.205	-77.956	-81.872	-284.071	-308.035
Exploitatiesaldo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Gewaarmerkt voor identificatie door:
Visser & Visser Audit en Assurance B.V.

2-0 JUNI 2024

Financiële verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

	Reguliere aanvraag		10 Incidentele aanvraag		11 Incidentele aanvraag		Totale aanvraag		6 De Zeeuwse Natuur		HZZ		HZZ	
	Totaal provinciaal gesubsidieerde activiteiten		Grenspark Groot Saefinghe		Waterdunen		Gesubsidieerde activiteiten regulier + incidenteel		Natuureducatie		Overige activiteiten		Totaal conform begroting 2023	Totaal conform jaarrekening 2023
	begr	expl	begr	expl	begr	expl	begr	expl	begr	expl	begr	expl		
Directe personeelskosten	511.089	547.820	43.691	44.644	50.163	26.774	604.943	619.238	117.479	110.619	2.156.632	1.667.873	2.879.054	2.397.730
Indirecte personeelskosten	65.863	68.416	-	-	-	-	65.863	68.416	27.546	18.635	455.536	378.614	548.946	465.665
Directe overige personeelskosten	-	15.851	-	-	-	-	-	15.851	-	-	29.500	53.969	29.500	69.820
Indirecte overige personeelskosten	62.500	7.118	-	-	-	-	62.500	7.118	6.250	712	56.250	6.406	125.000	14.237
Directe kosten donaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.000	39.723	10.000	39.723
Directe afschrijvingskosten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	260.000	270.676	260.000	270.676
Indirecte afschrijvingskosten	20.000	26.167	-	-	-	-	20.000	26.167	2.000	2.617	18.000	23.550	40.000	52.334
Indirecte toevoeging verwervingsfonds	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indirecte bijdrage De12Landschappen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60.000	60.766	60.000	60.766
Directe budgetposten	76.947	71.010	-	-	-	-	76.947	71.010	131.865	62.253	1.157.188	1.076.622	1.366.000	1.209.885
Indirecte bureaustkosten	82.000	71.036	-	-	-	-	82.000	71.036	8.200	7.104	73.800	63.932	164.000	142.071
Directe algemene kosten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	135.500	140.465	135.500	140.465
Indirecte algemene kosten	95.250	128.507	-	-	-	-	95.250	128.507	9.525	12.851	85.725	115.657	190.500	257.014
Directe huisvestingskosten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	221.000	201.878	221.000	201.878
Indirecte huisvestingskosten	24.000	28.818	-	-	-	-	24.000	28.818	2.400	2.882	21.600	25.937	48.000	57.637
Indirecte rente en beleggingsresultaten	11.000	7.870	-	-	-	-	11.000	7.870	1.100	787	9.900	-116.819	22.000	-108.162
Indirecte overige lasten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	662.500	1.687.966	662.500	1.687.966
Totaal directe kosten	588.036	634.681	43.691	44.644	50.163	26.774	681.890	706.099	249.344	172.872	3.969.821	3.451.205	4.901.054	4.330.176
Totaal indirecte kosten	360.613	337.933	-	-	-	-	360.613	337.933	57.021	45.587	1.443.311	2.246.009	1.860.946	2.629.528
Totaal directe/indirecte kosten	948.649	972.613	43.691	44.644	50.163	26.774	1.042.503	1.044.031	306.366	218.459	5.413.132	5.697.214	6.762.000	6.959.704
Inkomsten	-664.578	-664.578	-41.667	-41.667	-44.000	-44.000	-750.245	-750.245	-93.429	-93.429	-5.781.263	-6.432.980	-6.624.937	-7.276.654
Bijdrage HZZ aan subsidiabele activiteiten	-284.071	-308.035	-2.024	-2.977	-6.163	17.226	-292.258	-293.787	-212.937	-125.030	505.195	418.817	-	-
Exploitatiesaldo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	137.064	-316.949	137.063	-316.949

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden
Visser & Visser Audit en Assurance B.V.

20 JUNI 2024

Financiële verantwoording Integrale kostensubsidie 2022 Herzien

Financiële verantwoording integrale kostensubsidie 2022 ; herzien

	2		3		4		5		7+8		Reguliere aanvraag	
	Reguliere aanvraag		Reguliere aanvraag		Reguliere aanvraag		Reguliere aanvraag		Reguliere aanvraag		Totaal provinciaal gesubsidieerde activiteiten	
	Behoud en beheer - toezicht		Onderzoek - monitoring natuurwaarden		Evaluatie en rapportage		Beleving natuurgebieden		Projecten en advisering			
	begr	expl	begr	expl	begr	expl	begr	expl	begr	expl	begr	expl
Directe personeelskosten	25.123	35.316	11.916	21.023	77.113	31.437	262.007	288.388	367.037	268.286	743.196	644.451
Indirecte personeelskosten	3.907	7.185	1.308	2.510	8.658	3.981	36.213	42.606	40.180	32.983	90.266	89.265
Directe overige personeelskosten	1.400	9.487	-	-	-	-	-	-	-	-	1.400	9.487
Indirecte overige personeelskosten	2.450	3.583	4.900	6.295	4.900	6.403	7.350	12.293	7.350	11.586	26.950	40.160
Directe kosten donaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Directe afschrijvingskosten	3.879	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.879	-
Indirecte afschrijvingskosten	2.000	2.100	4.000	4.200	4.000	4.200	6.000	6.299	6.000	6.299	22.000	23.098
Indirecte toevoeging verwervingsfonds	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indirecte bijdrage De12Landschappen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Directe budgetposten	5.349	11.223	363	-	4.195	1.909	78.069	68.509	10.297	8.002	98.273	89.642
Indirecte bureaunkosten	11.350	8.512	22.700	17.023	22.700	17.023	34.050	25.535	34.050	25.535	124.850	93.628
Directe algemene kosten	936	4.163	-	-	-	-	-	-	-	-	936	4.163
Indirecte algemene kosten	7.640	11.130	15.280	22.260	15.280	22.260	22.920	33.390	22.920	33.390	84.040	122.429
Directe huisvestingskosten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indirecte huisvestingskosten	3.000	2.498	6.000	4.995	6.000	4.995	9.000	7.493	9.000	7.493	33.000	27.474
Indirecte rente en beleggingskosten	1.850	8.861	3.700	17.723	3.700	17.723	5.550	26.584	5.550	26.584	20.350	97.476
Indirecte overige lasten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal directe kosten	36.687	60.189	12.279	21.023	81.308	33.346	340.076	356.897	377.334	276.288	847.683	747.743
Totaal indirecte kosten	32.197	43.868	57.888	75.005	65.238	76.584	121.083	154.200	125.050	143.871	401.456	493.529
Totaal directe/indirecte kosten	68.883	104.057	70.167	96.029	146.546	109.931	461.159	511.097	502.384	420.159	1.249.139	1.241.272
Inkomsten	-35.272	-53.621	-35.929	-49.484	-75.040	-56.648	-236.141	-263.370	-257.250	-216.509	-639.632	-639.632
Bijdrage HZL aan subsidiabele activiteiten	-33.611	-50.436	-34.238	-46.545	-71.506	-53.283	-225.018	-247.727	-245.134	-203.650	-609.507	-601.640
Exploitatiesaldo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden
Visser & Visser Audit en Assurance B.V.

20 JUNI 2024

Financiële verantwoording integrale kostensubsidie 2022 ; herziel

	10		11		Totale aanvraag		6		H2L		H2L	
	Incidentele aanvraag		Incidentele aanvraag		Gesubsidieerde activiteiten regulier + incidenteel		De Zeeuwse Natuur		Overige activiteiten		Totaal conform begroting 2022	Totaal conform jaarrekening 2022
	Grenspark Groot Saefinghe		Waterdunen		begr	expl	begr	expl	begr	expl		
Directe personeelskosten	41.143	41.921	130.821	110.045	915.160	796.417	117.756	115.551	1.346.558	1.079.883	2.379.474	1.991.852
Indirecte personeelskosten	-	-	-	-	90.266	89.265	25.127	20.281	290.514	330.576	405.907	440.123
Directe overige personeelskosten	-	-	-	-	1.400	9.487	-	-	65.100	39.107	66.500	48.594
Indirecte overige personeelskosten	-	-	-	-	26.950	40.160	2.450	4.544	19.600	61.083	49.000	105.786
Directe kosten donaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-	51.535	-	51.535
Directe afschrijvingskosten	-	-	-	-	3.879	-	-	-	138.621	230.419	142.500	230.419
Indirecte afschrijvingskosten	-	-	-	-	22.000	23.098	2.000	2.100	16.000	16.799	40.000	41.996
Indirecte toevoeging verwervingsfonds	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indirecte bijdrage De12Landschappen	-	-	-	-	-	-	-	-	60.000	54.544	60.000	54.544
Directe budgetposten	-	-	-	-	98.273	89.642	118.216	54.339	972.011	980.917	1.188.500	1.124.898
Indirecte bureaunkosten	-	-	-	6.929	124.850	100.557	11.350	8.512	90.800	68.093	227.000	177.161
Directe algemene kosten	-	-	-	-	936	4.163	-	-	94.564	104.814	95.500	108.977
Indirecte algemene kosten	-	-	-	-	84.040	122.429	7.640	11.130	61.120	89.039	152.800	222.599
Directe huisvestingskosten	-	-	-	-	-	-	-	-	121.000	178.743	121.000	178.743
Indirecte huisvestingskosten	-	-	-	-	33.000	27.474	3.000	2.498	24.000	19.981	60.000	49.952
Indirecte rente en beleggingskosten	-	-	-	-	20.350	97.476	1.850	8.861	14.800	70.891	37.000	177.229
Indirecte overige lasten	-	-	-	-	-	-	-	-	737.500	3.938.356	737.500	3.938.356
Totaal directe kosten	41.143	41.921	130.821	110.045	1.019.647	899.709	235.972	169.890	2.737.855	2.665.418	3.993.474	3.735.017
Totaal indirecte kosten	-	-	-	6.929	401.456	500.458	53.417	57.925	1.314.334	4.649.362	1.769.207	5.207.745
Totaal directe/indirecte kosten	41.143	41.921	130.821	116.974	1.421.103	1.400.167	289.389	227.816	4.052.189	7.314.780	5.762.681	8.942.763
Inkomsten	-41.667	-41.143	-130.800	-130.800	-812.099	-811.575	-155.000	-89.981	-4.752.901	-6.989.843	-5.720.000	-7.891.399
Bijdrage H2L aan subsidiabele activiteiten	524	-778	-21	13.826	-609.004	-588.592	-134.389	-137.835	743.394	726.427	-	-
Exploitatiesaldo	-	-	-	-	-	-	-	-	42.681	1.051.364	42.681	1.051.364

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden
Visser & Visser Audit en Assurance B.V.

20 JUNI 2024

Verantwoording van het directiesalaris

De WNT is van toepassing op Stichting Het Zeeuwse Landschap. Het voor Het Zeeuwse Landschap toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000, het algemeen bezoldigingsmaximum.

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking

bedragen x € 1	Gegevens 2023	Gegevens 2022
	R.W. van Westrienen	R.W. van Westrienen
Functiegegevens⁵	Directeur-bestuurder	Directeur-bestuurder
Aanvang ⁶ en einde functievervulling	01-01 t/m 31-12	01-01 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷	1,0	1,0
Dienstbetrekking ⁸	ja	ja
Bezoldiging⁹		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	114.746	101.247
Beloningen betaalbaar op termijn	N.v.t.	N.v.t.
<i>Subtotaal</i>	<i>114.746</i>	<i>101.247</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰	223.000	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag ¹¹	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	114.746	101.247
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan ¹²	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling ¹³	N.v.t.	N.v.t.

De totale bezoldiging van de directeur-bestuurder (in loondienst) blijft binnen het in de **Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties** opgenomen jaarmaximum van € 120.741.

Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging verwijzen we naar bijlage 2 van de jaarstukken.

Aan de directeur-bestuurder zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Toezichthoudende topfunctionarissen

De leden van de Raad van Toezicht van Stichting Het Zeeuwse Landschap, zoals opgenomen in bijlage 4, ontvangen alleen een netto vergoeding voor gemaakte onkosten, geen bezoldiging. Er worden hen geen leningen, voorschotten en garanties verstrekt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er is geen sprake van gebeurtenissen na balansdatum.

Statutaire bepalingen omtrent de verdeling van het resultaat

In de statuten is niets opgenomen over de verdeling van het resultaat.

Ondertekening van de jaarrekening

Vastgesteld te Wilhelminadorp, 19 juni 2024

Was getekend: R.W. van Westrienen,
Directeur-bestuurder

Goedgekeurd door de Raad van Toezicht, 19 juni 2024

Was getekend: C.M.M. Schönknecht
Voorzitter

Was getekend: J.H. Kousemaker RA.

Was getekend: ir. N.A.A.M. Pötgens.

Was getekend: mr. J.J. Jacobse.

Was getekend: ir. Drs. F.P.B. Visscher.

Was getekend: ing. A.M. van Berchum

Was getekend: M.J.D.C. Vogelzang

Overige gegevens

**Aan de Leden van de Raad van Toezicht van
Stichting het Zeeuwse Landschap
Postbus 25
4450 AA Heinkenszand**

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting het Zeeuwse Landschap te Heinkenszand gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Het Zeeuwse Landschap op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende organisaties, Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer (SVNL) Zeeland 2016, Algemene subsidieverordening Zeeland 2023, Algemeen subsidiebesluit Zeeland 2023, verleningsbeschikkingen en de bepalingen krachtens de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023;
- de staat van baten en lasten over 2023; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Het Zeeuwse Landschap zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, eerste lid, onderdelen N en O, Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Paragraaf ter benadrukking van aangelegenheden

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel “Financiële verantwoording Integrale kostensubsidie 2022 herzien” op pagina 42 en 43 van het jaarverslag. De Financiële verantwoording Integrale kostensubsidie 2022 herzien is gewijzigd ten opzichte van de bijlage zoals opgenomen in de jaarrekening 2022 voorzien van onze controleverklaring. De herziening heeft voornamelijk betrekking op een verschuiving van kosten tussen de kolommen welke betrekking hebben op de ‘Reguliere aanvraag’ en de kolom ‘HZL overige activiteiten’ waarover de subsidieverstrekker reeds is geïnformeerd via een begeleidend schrijven. De herziene financiële verantwoording Integrale kostensubsidie 2022 als onderdeel van de jaarrekening dient ten behoeve van subsidieverantwoording door Stichting het Zeeuwse Landschap aan de subsidieverstrekker, de Provincie Zeeland. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag (pagina 6 t/m 14);
- De overige gegevens (pagina 48 t/m 52);
- Bijlage 7: Financiële verantwoording Nationale Postcode Loterij 2023 (pagina 61 t/m 64);

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat en alle informatie bevat die op grond van RJ 650 Fondsenwervende organisaties Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer (SVNL) Zeeland 2016, Algemene subsidieverordening Zeeland 2023, Algemeen subsidiebesluit Zeeland 2023, verleningsbeschikkingen en de bepalingen krachtens de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuur in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende organisaties, Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer (SVNL) Zeeland 2016, Algemene subsidieverordening Zeeland 2023, Algemeen subsidiebesluit Zeeland 2023, verleningsbeschikkingen en de bepalingen krachtens de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende organisaties, Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer (SVNL) Zeeland 2016, Algemene subsidieverordening Zeeland 2013, Algemeen subsidiebesluit Zeeland 2013, verleningsbeschikkingen en de bepalingen krachtens de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in

geschrijfte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Goes, 20 juni 2024

Visser & Visser Audit en Assurance B.V.

was getekend

S.A. Visser MSc RA

Bijlagen

Bijlage 1 – Directeur-bestuurder

De Directeur-bestuurder bestaat uit (per 31 december 2023)

R.W. van Westrienen

Nijmegen

Bijlage 2 – Bezoldiging Directeur-bestuurder

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt R.W. van Westrienen de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties (zie www.goededoelennederland.nl).

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij R.W. van Westrienen vond plaats door de Raad van Toezicht. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 405 punten met een maximaal jaarinkomen van € 120.741 (1 FTE/12 mnd. prijspeil 1-4-2023).

De voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomen van de directeur-bestuurder bedroeg in 2023 voor R.W. van Westrienen: € 104.792. Deze beloning bleef binnen het geldende maximum van de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties.

Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn bleven voor R.W. van Westrienen, met een bedrag van € 114.746, binnen het bezoldigingsmaximum van de Wet normering topinkomens.

De hoogte en samenstelling van de bezoldiging is toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten.

Bijlage 3 – Verantwoordingsverklaring

De Raad van Toezicht en de Directeur-bestuurder van Stichting Het Zeeuwse Landschap onderschrijven de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en handelt overeenkomstig. In deze verantwoordingsverklaring leggen de Raad van Toezicht en het Bestuur verantwoording af over drie algemeen geldende principes:

(1) Raad van Toezicht en de Directeur-bestuurder onderschrijven het principe van de scheiding tussen toezicht houden en uitvoering van de taken van de Stichting.

Stichting Het Zeeuwse Landschap heeft een Raad van Toezicht bestaande uit niet bezoldigde leden en een werkorganisatie met aan het hoofd een directeur-bestuurder. De directeur-bestuurder is belast met het bestuur van de Stichting en is verantwoordelijk voor de financiële positie van de Stichting en haar resultaten. De Raad van Toezicht is belast met het toezicht op de algemene gang van zaken en met het toezicht op het door de directeur-bestuurder gevoerde beleid.

De Raad van Toezicht geeft invulling aan de scheiding tussen toezicht houden en uitvoering van de taken van de Stichting door in zijn vergaderingen stukken die onder verantwoordelijkheid van de directeur zijn opgesteld te behandelen. Dit houdt onder meer in:

- Beoordeling en vaststelling van begroting en jaarplan, jaarrekening en jaarverslag;
- Periodieke controle van de financiële situatie door beoordeling van financiële voortgangsrapportages over het lopende jaar;
- Periodieke bespreking van relevante ontwikkelingen waarbij de Raad van Toezicht functioneert als adviseur en klankbord.

Voorts kan de Raad van Toezicht al die zaken behandelen die het van belang acht voor het functioneren van de Stichting.

De Raad van Toezicht bewaakt zijn optimaal functioneren door:

- Statutair vastgelegde zittingstermijnen voor zijn leden in acht te nemen;
- Door bij benoeming van de directeur-bestuurder de kwaliteit van de kandidaten te toetsen aan een aantal inhoudelijke criteria;
- Door ervoor te waken dat een aantal verschillende expertises, relevant voor het functioneren van de Stichting, binnen de Raad vertegenwoordigd zijn.

Het functioneren van de directeur-bestuurder wordt periodiek geëvalueerd door middel van functioneringsgesprekken met voorzitter en een lid van de Raad (remuneratiecommissie). Onderwerpen die daarbij ook aan de orde komen zijn fraude, belangenverstrengeling en integriteit.

(2) Raad van Toezicht en de Directeur-bestuurder onderschrijven als uitgangspunt voor het functioneren van de Stichting dat continu gewerkt moet worden aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstellingen van de Stichting.

De uitvoering van de hoofdtaak van de Stichting, het beheer van de natuurgebieden, landschap en erfgoed die vallen onder verantwoordelijkheid van de Stichting, is in overeenstemming met de procedures die daarvoor zijn voorgeschreven. Procedures ter borging van de kwaliteit van beheer zijn vastgelegd in een Kwaliteitshandboek. Doordat wordt gewerkt volgens dit handboek zijn wij een gecertificeerde natuurbeheerder. Onderdeel van de certificering is een systematische (interne en externe) evaluatie van het beheer.

De voortgang op de realisatie van de doelstellingen wordt periodiek besproken tussen directeur-bestuurder en de Raad van Toezicht.

De zorgvuldigheid en doelmatigheid van het financieel-administratieve functioneren wordt jaarlijks door twee leden van de Raad (financiële commissie) en de directeur-bestuurder besproken met de externe accountant die de jaarrekening controleert. De aanbevelingen van de accountant worden gewogen en zo mogelijk geïmplementeerd in de proceduregang.

Bijlage 3 – Verantwoordingsverklaring

(3) Raad van Toezicht en Directeur-bestuurder streven naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

De verwezenlijking van de doelstelling is slechts mogelijk als er voldoende maatschappelijk draagvlak voor is. Dit komt dan ook terug in de doelstellingen die de Stichting heeft, namelijk:

1. Beschermen en ontwikkelen van robuuste natuur
2. Behoud en ontwikkeling van karakteristieke landschappen
3. Ons cultuur-historisch gebouwd erfgoed toekomstbestendig maken
4. Stem geven aan natuur, landschap en erfgoed
5. **Vergroten van verbinding van mensen met natuur, landschap en erfgoed**

Het maatschappelijke draagvlak willen bereiken door onze gebieden, daar waar mogelijk, gastvrij open te stellen voor recreatie. We vergroten onze zichtbaarheid en zetten in op vernieuwing van natuurbeleving en -educatie voor jong en oud. Ook ontwikkelen we meer mogelijkheden om ons te steunen als donateur, vrijwilliger of ambassadeur.

Daarbij maken we gebruik van een brede mix van communicatiekanalen, zoals de website, social media, e-mailmarketing, pr, infoborden in onze terreinen en ons donateursmagazine.

We organiseren jaarlijks vele honderden excursies en werken intensief samen.

We organiseren om het jaar een donateursdag en een vrijwilligersdag. Jaarlijks haken we aan bij een aantal burgerparticipatie-activiteiten, we maken specifieke projectdonaties mogelijk en we rollen het vrijwilligersbeleid verder uit. We vernieuwen ons excursie-aanbod voor verschillende doelgroepen en we ontwikkelen een aantal beleefelementen.

Als Stichting Het Zeeuwse Landschap vallen we onder de koepelorganisatie LandschappenNL. De koepelorganisatie is partner van de Nationale Postcode Loterij. Via LandschappenNL ontvangt de Stichting een jaarlijkse bijdrage van de Nationale Postcode Loterij. Wij hechten grote waarde aan dit partnerschap en communiceren over deze ondersteuning via het tijdschrift, vermelding op informatieborden etc.

De organisatie streeft naar goede relaties met andere partijen in het werkveld: andere terreinbeherende organisaties, agrariërs en hun organisaties, ondernemers en de diverse overheden. Door constructieve samenwerking en met begrip voor de belangen van andere partijen proberen we onze doelstellingen te bereiken.

De organisatie ontvangt met regelmaat van individuele burgers e-mails en telefoontjes met opmerkingen, wensen en, soms ook, klachten. Uitgangspunt is om elke reactie individueel te beantwoorden. Medewerkers van verschillende afdelingen reageren inhoudelijk op de binnengekomen berichten. Van binnengekomen klachten wordt een klachtenboek bijgehouden.

Bijlage 4 – Hoofd- en nevenfuncties Directeur-bestuurder en leden Raad van Toezicht

R.W. van Westrienen:

- Directeur-bestuurder Stichting Het Zeeuwse Landschap
- Voorzitter van de Stichting ter Bevordering van de Herpetologie

C.M.M. Schönknecht:

- Voorzitter Bestuur VVE Résidence Vredehof
- Voorzitter Raad van Toezicht Maritiem MuZeeum Zeeland
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Terra Maris en Stichting Museum Café;
- Lid Raad van Toezicht Zorgbeleving De Blauwe Vlinder

J.H. Kousemaker:

- Zelfstandig adviseur
- Voorzitter Dorpsraad Serooskerke
- Commissaris The Work Zone BV
- Lid Raad van Toezicht Cultuur Educatie Walcheren
- Bestuurslid (voorzitter) twee stichtingen administratiekantoor
- Lid Raad van Toezicht Stichting Terra Maris en Stichting Lunchcafé Zeeuws Biologisch Museum

N.A.A.M. Pötgens

- Bestuurssecretaris, De huisartsenconnectie, Heinkenszand

J.J. Jacobse:

- Partner en lid dagelijks bestuur bij Justion Advocaten
- Bestuurder Panoplia (holding) B.V.
- Bestuurder Tharreo (holding) B.V.
- Lid van Comité van Aanbeveling 'De Wegwijzer' te Almere
- Lid van Comité van Aanbeveling 'Kimon' te Apeldoorn
- Lid Classicaal college voor bezwaren en geschillen (PKN)
- Lid van de Delta Platformraad

F.P.B. Visscher:

- Manager HZ Nexus bij HZ University of Applied Sciences
- Lid Raad van Toezicht Stichting Terra Maris en Stichting Lunchcafé Zeeuws Biologisch Museum
- Lid Kerkenraad CGK Goes
- Lid Activiteitencommissie Vereniging Onroerend Goed Onderzoek Nederland (VOGON)
- Columnist Goesemorgen

A.M. van Berchum:

- Strategisch adviseur bij Rijkswaterstaat

M.J.D.C. Vogelzang:

- Vrijwillige boswachter bij Vereniging Natuurmonumenten
- Lid van diverse "Ad Hoc" commissies binnen de PKN-kerk Kapelle-Biezeling-Eversdijk
- Energieadviseur/Energiecoach in dienst van GR De Bevelanden.

Bijlage 5 - Raad van Advies

Samenstelling Raad van Advies (per 31 december 2023)

Ir. C.J. Almekinders	Cadzand
Dr. Ir. T.S. Blauw	Middelburg
De heer J.K.J. Eckhardt	Wemeldinge
Mevrouw P.J.F.M. van der Feltz-van Heumen	's-Gravenhage
Ir. R.A. van der Goes	Goes
De heer E. Heerschop	Vlissingen
Dr. A.P. de Klerk	Middelburg
De heer M.J. Klippel	Scherpenisse
De heer H. Kok	Yerseke
Mr. G.L. Meij	Terneuzen
De heer M.A. Mersie	West-Souburg
De heer T. Prins	Middelburg
Ir. I.A. Risseeuw	Berkel-Enschot
Mevrouw Mr. M. Tazelaar	Baarland
De heer E. Tuk	Ouddorp
Mr. R. Zonneville	Wemeldinge

Bijlage 6 - Natuurwetenschappelijke Adviescommissie

Samenstelling Natuurwetenschappelijke Adviescommissie (per 31 december 2023)

Ir. F. Arts	Westkapelle
Drs. J. Beijersbergen	Kerkwerve
De heer R. Brouwer	St. Philipsland
De heer H. Castelijns	Philippine
Drs. D.J. de Jong	Heinkenszand
De heer K. de Kraker	Burgh-Haamstede
De heer L. Linnartz	Ooltgensplaat
Ing. M. Meeuwse	Kapelle
Drs. P.J. van der Reest	Middelburg
Mevrouw Y. van Scheppingen	Terneuzen
De heer W. van Steenis	Breukelen
De heer. M. Jacobusse	's-Gravenpolder

Bijlage 7 – Financiële verantwoording Nationale Postcode Loterij 2023

De middelen van de Nationale Postcode Loterij ad € 937.500 zijn in 2023 besteed aan de volgende projecten.

Veldstation Saeftinghe

Veldstation Saeftinghe

in gebruik

Het nieuwe veldstation in het Grenspark Groot Saeftinghe is opgeleverd, ingericht en in gebruik genomen door de vogelringgroep. Hier worden vooral moeras- en rietvogels gevangen voor wetenschappelijk onderzoek. De vogels worden gemeten, gewogen en voorzien van een ring met een uniek nummer. Via de terugmeldingen leren we veel over de trekbewegingen. Naast vogelmonitoring vindt hier ook ecologisch, archeologisch en morfologisch onderzoek plaats. Voor de bouw van het veldstation zijn vooral duurzame en hergebruikte materialen ingezet. De bouw werd mede mogelijk gemaakt door Provincie Zeeland, Polder2Cs, Interreg Mers 2 Zeeën-subsidie en de Nationale Postcode Loterij.

Plankier Verdronken Zwarte Polder

Nieuw plankierpad **Verdronken Zwarte Polder**

Dit plankierpad werd vernieuwd omdat de oude planken aan vervanging toe waren. Wandelaars kunnen nu weer genieten van een veilig en duurzaam wandelpad. Het gebruikte hout is opnieuw gezaagd en geschaafd en heeft een FSC-recycled keurmerk. Het nieuwe pad werd mede mogelijk gemaakt door Roompot en de Nationale Postcode Loterij.

Entrees Waterdunen

Bij de ingebruikname van Waterdunen bleek dat het voor fietsers te uitnodigend was om met de fiets het gebied te betreden. Dit ondanks het verbod voor fietsers in het gebied. Om de entrees van het gebied minder aantrekkelijk te maken voor fietser maar een ieder wel een warm welkom te heten, zijn deze met middelen van de Nationale Postcode Loterij aangepast.

Bijlage 7 – Financiële verantwoording Nationale Postcode Loterij 2023

Aanleg roofdierwerend raster Oude Veerseweg

Voor het veiligstellen van een broedplek voor kluten in het bijzonder, is met middelen van de Nationale Postcode Loterij een roofdierwerend raster geplaatst.

Waterhuishouding St. Laurens Weihoek

Om verdroging tijdens het broedseizoen te bestrijden, broedgelegenheid voor kluten, en foerageergebied voor lepelaars, is met middelen van de Nationale Postcode Loterij een windmolen geplaatst waarmee de waterhuishouding gereguleerd kan worden.

Bijlage 7 – Financiële verantwoording Nationale Postcode Loterij 2023

Dankzij de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij hebben wij in 2023 weer veel projecten kunnen uitvoeren.

Een greep uit deze projecten:

1 WATERHUIJSHOUDING SINT LAURENSE WEIHOEK

Droogte vormt een steeds groter probleem, en zeker in gebieden met weidevogels. Zij hebben natte voeten nodig om te kunnen foerageren. In de Sint Laurensse Weihoek is een windwatermolentje geplaatst, dat ervoor zorgt dat in tijden van droogte water uit de omliggende watergang kan worden opgepompt. Noodoplossingen zoals overpompen van water of met de hand overzetten van jonge kluten naar lagere gebieden, behoren daarmee tot het verleden.

2 NIEUW PLANKIER VERDRONKEN ZWARTE POLDER

Het plankierpad door de Verdronken Zwarte Polder bij Nieuwvliet werd vernieuwd. De oude planken waren aan vervanging toe. Wandelaars kunnen nu weer genieten van een veilig en duurzaam wandelpad. Het gebruikte hout is opnieuw gezaagd en geschaafd en heeft een uniek FSC-recycled keurmerk.

3 VERNIEUWDE ENTREES WATERDUNEN

In het natuurgebied Waterdunen bij Breskens, dat eind 2021 geopend werd, zijn bij de entrees fietssluisen geplaatst, zodat nóg duidelijker is dat het gebied alleen toegankelijk is voor wandelaars (en dus niet voor fietsers). Tegelijkertijd blijven de paden begaanbaar voor mindervaliden en buggy's. De aanpassingen zijn gedaan met de kenmerkende uitstraling en materialen die je in Waterdunen meer tegenkomt.

Retouradres: Het Zeeuwse Landschap
Postbus 25, 4450 AA Heinkenszand

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Donateursmagazine: oplage ca. 9.000 (4x pj)
Facebook volgers: ca. 6.000
LinkedIn volgers: ca. 3.700
E-mail abonnees: ca. 5.500

Bijlage 8 - Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Monitoring natuurwaarden

Jaarplan 2023	Realisatie 2023
<p>In het kader van het provinciale ganzenbeleid worden in veel terreinen (alle inlagen Noord-Beveland, krekens West-Zeeuws-Vlaanderen, Sint Laurens Weihoek, Yerseke Moer etc.) jaarlijks acties ondernomen om de Zeeuwse (overzomerende) ganzenpopulatie op een gewenst niveau te houden. Het schudden/prikken van ganzeneieren vindt jaarlijks plaats tot aan het begin van de broedperiode van roerdomp en bruine kiekendief. De territoria van deze soorten worden vooraf aan het betreden van de broedgebieden in kaart gebracht om schade aan deze soorten te voorkomen.</p>	<p>HZL heeft meegewerkt aan de tellingen. Het prikken en schudden is achterwege gelaten i.v.m. vogelgriep.</p>
<p>Ook in het kader van het provinciale ganzenbeleid worden er na het broedseizoen jaarlijks tellingen uitgevoerd om het aantal (overzomerende) ganzen vast te kunnen stellen. Deze tellingen vinden plaats op het ruimmoment van de ganzen. De tellingen vinden plaats in alle gebieden waar concentraties van ganzen te verwachten zijn, zoals o.a.: de inlagen van Noord-Beveland, het Zeeuwse deel van het Krammer-Volkerak, West Zeeuws Vlaanderen en Saeftinghe.</p>	<p>HZL heeft de tellingen uitgevoerd.</p>
<p>In het kader van de verplichte bestrijding van akkerdistels volgens de distelverordening wordt in de randzones van de terreinen waar bestrijding noodzakelijk is, gekeken waar deze bestrijding botst met aanwezige natuurwaarden (aanwezigheid van nesten of jongen van graspieper of andere weidevogelsoorten). Wanneer nodig worden passende maatregelen genomen.</p>	<p>Deze voorloopronde zijn uitgevoerd door ervaren beheerders of medewerkers ecologie.</p>
<p>Ook voeren wij in 2023 ten behoeve van het project bijplaatsen van konijnen in Oranjezon tellingen uit van de al aanwezige konijnen in de duinen van Oranjezon.</p>	<p>De tellingen zijn uitgevoerd.</p>

Jaarplan 2023	Realisatie 2023
Vogelinventarisaties	
<p>In 2022 vinden er ook broedvogelinventarisaties plaats in terreinen die vanuit SNL niet subsidiabel zijn, omdat ze niet in eigendom of erfpacht zijn (waar wij geen 'duurzaam gebruiksrecht' hebben) of die frequenter worden geïnventariseerd dan vanuit SNL wordt vergoed.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waterdunen (focus op kustbroedvogels) • Hooge Platen (Focus op kustbroedvogels) • Het Verdronken Land van Saeftinghe (proefvakken) • Monitoring tapuitenkasten: schoonmaken en herstel van nestkasten + territoriummonitoring <p>Bovenstaande telling betreft een jaarlijkse telling in een van de belangrijkste provinciale weidevogelkernen, zoals aangewezen in het Provinciaal Natuurbeheerplan.</p>	<p>Deze tellingen zijn uitgevoerd, gebruikmakend van avimap en de data is verwerkt tot territoria. De gegevens zijn via Sovon (export avimap) aangeleverd bij de NDFF.</p>
<p>Daarnaast vinden in diverse gebieden maandelijks watervogeltellingen plaats om de aantallen en verspreiding van watervogels gedurende het winterhalfjaar vast te leggen. Dit gebeurt vooral door ervaren vrijwilligers, waarbij HZL samen met Sovon de tellingen coördineert. Indien nodig worden gebieden geteld worden door medewerkers van HZL, bijvoorbeeld bij uitval van vrijwilligers of indien geen vrijwilliger voor een telgebied beschikbaar is. Watervogeltellingen zijn in gebieden als de Yerseke Moer, Saeftinghe, Waterdunen en Bruintjeskreek van belang vanwege N2000 doelstellingen voor een aantal soorten van deze soortgroepen. Sommige HZL-gebieden worden geteld door Delta Milieu Projecten. Botanisch onderzoek. In de volgende terreinen van HZL worden in 2023 ganzen, zwanen en (in een deel van de gebieden) overige watervogels (eenden, steltlopers, reigers etc.) geteld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yerseke Moer (ganzen, zwanen en overige watervogels) • Bruintjeskreek (ganzen, zwanen en overige watervogels) • Sint Laurens Weihoek (ganzen, zwanen en overige watervogels) • Sophiapolder, de Blikken, Baarzandse Kreek, Grootte Gat, Oudelandse Polder, Zwin en Kievittepolder (ganzen en zwanen) • Saeftinghe (ganzen, zwanen en overige watervogels) • Waterdunen (ganzen, zwanen en overige watervogels) • Weihoek Oude Veerseweg (ganzen, zwanen en overige watervogels) 	<p>De coördinatie en de tellingen zijn uitgevoerd.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Heerenpolder Wolphaartsdijk (ganzen, zwanen en overige watervogels) <p>Voor belangrijke watervogelgebieden in West Zeeuws-Vlaanderen (Sophiapolder, de Blikken, Baarzandse Kreek, Groote Gat, Oudelandse Polder, Zwin en Kievittepolder) wordt momenteel gesproken met vrijwilligers, in deze gebieden worden waarschijnlijk per 2023 ook de overige watervogels geteld.</p>	
<p>Botanisch onderzoek</p>	
<p>Het betreft de volgende botanische monitoring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Slikken van de Heen + Plaat van de Vliet: pq's in het kader van veranderingen begrazingsregiem (3 mandagen). • Gesteelde zoutmelde: controle uitzaai en aanplantplekken (c. 3 mandagen). • Exotenmonitoring (vooral botanisch, maar ook andere soortgroepen): check problematiek in diverse gebieden + effectiviteit maatregelen (c. 5 mandagen). 	<p>De voorgenomen plantenopnames zijn uitgevoerd en verwerkt. De gegevens zijn via Sovon (export avimap; verwerkt naast vogels tegenwoordig ook overige soorten) aangeleverd bij de NDFF.</p>
<p>Faciliteren natuur-vrijwilligersgroepen</p>	
<p>HZL continueert de ondersteuning van de natuur-vrijwilligersgroepen o.a. door scholing en het beschikbaar stellen van (vergader)faciliteiten. Dit betreft monitoringsvrijwilligers en zijn dus geen onderdeel van De Zeeuwse Natuur waar natuureducatie centraal staat.</p>	<p>Er zijn diverse vrijwilligersbijeenkomsten geweest, geïnitieerd, gefaciliteerd en bijgewoond door HZL. Er is extra geïnvesteerd in het vrijwilligersonderzoek in Saeftinghe. Vrijwilligers bestuderen daar het belang van Saeftinghe voor trekvogels. Daarnaast zijn er bijdragen geleverd aan diverse natuur- en vogelwachtbijeenkomsten en heeft er een intensiever traject met een vrijwilligersgroep in de waterwinbossen plaatsgevonden, de groep die mee helpt exotenbestrijding uit te voeren is verder uitgebouwd. .</p>

Bijlage 8 - Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Evaluatie en rapportage natuurnetwerk en soorten

Jaarplan 2023	Realisatie 2023
<p>Het uitvoeren van interne en externe kwaliteitstoetsen</p>	
<p>Het systeem van interne audits wordt gecontinueerd volgens schema. Met regelmaat worden medewerkers van HZL ook uitgenodigd deel te nemen aan audits van externe partijen.</p> <p>Voor de volgende gebieden wordt in 2023 een kwaliteitstoets uitgevoerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dijken Zuid-Beveland • Graslanden Walcheren inclusief Heggengebied Arnemuiden • Hoeve van der Meulen • Oranjezon (inclusief Beekshoekpolder en Oranjebos) • Vroongronden Joossesweg • Austerlitz, Kleine Loodijkpolder & Ossewei • Begraafplaats Schoondijke • Hans Vriezenschans • Kasteelberg Groede • Kruisdijkschans • Sophiapolder • Verdrongen en Herdijkte Zwarte polder 	<p>Alle kwaliteitstoetsen zijn uitgevoerd en afgerond. Inclusief de vorig jaar nog niet afgeronde kwaliteitstoets Neeltje Jans.</p>
<p>Opstellen adviezen en beheerplannen</p>	
<p>De volgende beheerplannen zullen in 2023 worden gerealiseerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Austerlitz, Kleine Loodijkpolder & Ossewei • Dijken Zuid-Beveland • Graslanden Walcheren inclusief Heggengebied Arnemuiden • Hoeve van der Meulen • Sophiapolder 	<p>Alle beheerplannen zijn opgesteld en afgerond.</p>

Bijlage 8 - Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Vergroten van toegankelijkheid en beleving natuurgebieden

Jaarplan 2023	Realisatie 2023
<p>Bij HZL staat bescherming van natuur en landschap op de eerste plaats. De beheerde terreinen en objecten worden waar mogelijk op passende wijze beleefbaar gemaakt.</p> <p>Daarvoor worden in de grotere gebieden regelmatig excursies aangeboden onder leiding van door ons opgeleide gidsen. Dit zijn vooral wandelexcursies; rondom de Staats-Spaanse Linies en Waterdunen* worden ook fietsexcursies aangeboden.</p> <p><i>* Dit betreffen de excursies die met de opening van Waterdunen al van kracht waren. De inzet van HZL voor het uitbreiden van het excursie aanbod, vrijwilligerspool en coördinatie-uren in Waterdunen is onderdeel van de incidentele aanvraag</i></p> <p>Per jaar bieden we normaal zo'n 800 excursies aan verdeeld over heel Zeeland. De afgelopen 2 jaar konden diverse excursies en schoolbezoeken door corona niet plaatsvinden (in 2022 vanaf maart). De verwachting is dat dit voor 2023 zo goed als volledig zal normaliseren (onder voorbehoud van nieuwe coronamaatregelen).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben jaarrond excursies kunnen geven (geen coronabeperkende maatregelen meer geweest). • Door heel Zeeland zijn uiteindelijk 820 excursies georganiseerd met in totaal ruim 11.600 deelnemers. Daarnaast werden er 3 grote evenementen georganiseerd waar in totaal nog eens 550 bezoekers op af kwamen: Ronde van Oranjezon, Oosterscheldeweek en Open Monumentendag. • Het aantal schoolexcursies is in 2023 uitgekomen op 186 in totaal: 169 in het Verdrongen Land van Saeftinghe, 15 in de Eendenkooi in Sint Philipsland, 1 in het Zwin en 1 in Oranjezon. Daarmee ontvingen we in totaal 1.373 basisschoolleerlingen en bijna 2.365 middelbare schoolleerlingen. • Breed palet aan excursies: veelal wandelen; aantal fiets georiënteerd, nieuwe thematische en seizoensgerelateerde excursies, waaronder ook aandacht voor doelgroep gezinnen met kinderen • Voorbeelden nieuwe excursies: zoals familiewandelingen in vakanties en woensdagmiddagen, schilder- en tekenworkshop, Dood doet Leven, Fiets- en wandelexcursie ZWVL Kust)
<p>Voor de <u>open excursies</u> die op de website gepubliceerd worden blijven we werken met een aanmelding vooraf om maximale groepsgrootte en daarmee het kwaliteitsniveau van de excursie goed in de gaten te houden. In de loop van 2023 wordt het technisch mogelijk om online excursies te boeken. Voor <u>excursies op aanvraag</u> (particuliere grotere groepen of schoolexcursies) blijft gelden dat er in overleg een excursie- programma samengesteld wordt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Per 1 april 2023 zijn <u>open excursies</u> online boekbaar geworden: meer gemak voor bezoekers, vrijwilligers en coördinatoren. En bovendien minder 'show-offs'. • Op hetzelfde moment is ook een online aanvraagformulier voor excursies op aanvraag geïntroduceerd (groepen >7 personen) wat een efficiëntere vorm van in behandeling nemen is.
<p>Waar relevant sluit HZL aan bij initiatieven van LandschappenNL, belevingsthema's zoals Week van het Landschap, Natuurwerkdag), maar ook bij campagnes zoals Kraamkamer-campagne bij start broedseizoen of landelijke thema's als Monumentendag, strandschoonmaak.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • HZL heeft bij alle initiatieven van LandschappenNL aangesloten. De koepel heeft besloten om de Week van het Landschap voortaan niet meer te organiseren.
<p>Voor Waterdunen wordt de verdere planvorming en projectvoorbereiding getroffen zodat in 2024 kan worden gestart met de realisatie van Welkom in Waterdunen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Planvorming en projectvorming (incl. opzet projectteam) is gerealiseerd tbv herijking bestaande plannen en marktverkenning.

Voor het bezoekerscentrum in Saeftinghe geldt dat in 2023 planvorming en voorbereiding plaatsvindt voor mogelijke transitie richting educatief centrum in verband met de ontwikkelingen rondom de Panoramatoren binnen het Groot Grenspark Saeftinghe.	<ul style="list-style-type: none"> Planvorming en projectvorming (incl. opzet projectteam) is gestart en loopt door in 2024.
Specifieke taken 2023	
Informatiepanelen bij de grote terreinen worden in een regelmatige cyclus vervangen of herzien. Dit jaar worden ca. 10 infopanelen vervangen en/of nieuw gerealiseerd. Hierbij wordt de nieuwe visuele identiteit van HZL meteen mee uitgerold.	<ul style="list-style-type: none"> Yerseke Moer: gebiedsinfo en zomerwandelingroute (ivm Geopark duobranding/nieuwe huisstijl) Neeltje Jans: diverse borden en toegangsregels Verdronken Zwarte Polder: Informatiepaneel Groese Polder: informatiepaneel Eendenkooi: informatiepaneel St. Laurens Weihoek: informatiepanelen Oude Veerse Weg: informatiepanelen Jaagpad: Informatiepaneel Vliedberg Gapinge: informatiepaneel Slikken van de Heen: informatiepaneel Waterdunen: bewegwijzering naar 't Hof Waterdunen vanaf openbare weg, aanpassing informatieborden langs wandelroutes op Molecatenterrein, aanleg en opening entree Puijendijk waaronder fietsenstalling en infobord
Actualisatie van een aantal routes & folders.	<ul style="list-style-type: none"> Vogelroute Sint Philipsland Fietsroute Rondje Moer Herdruk folder Oranjezon Aankleding buitenzijde Kustlab gebouw bij Waterdunen incl. overzichtskaart en routes
De openingstijden en invulling van de expositie in het bezoekerscentrum Emmadorp (Verdronken Land van Saeftinghe) worden geoptimaliseerd op basis van excursietijden en daadwerkelijk bezoek.	Gerealiseerd.
Het bezoekerscentrum in Anna-Jacobapolder (Eendenkooi) is op afspraak geopend voor excursies in bepaalde periodes van het jaar, waarbij de expositie aantrekkelijk wordt gehouden.	Gerealiseerd.
Bij de toegang tot duingebied Oranjezon is een bescheiden infopunt te vinden.	Gerealiseerd.
Recreatieve infrastructuur Yerseke Moer wordt vergroot, mede ingezet door een gebiedsproces en het geopark.	Planvorming heeft plaatsgevonden met verschillende betrokkenen. Projectplan en subsidieaanvragen zijn ingediend in 2023. Inmiddels zijn

	beide subsidieaanvragen toegekend.
Herinrichting strandpad tot belevingsas in Oranjezon	Dit is door omstandigheden vertraagd. Hierover zijn verschillende overleggen geweest met alle betrokkenen.
Vervanging van het wandelplankier in de Verdronken Zwartepolder	Gerealiseerd.

Bijlage 8 - Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Versterking van het draagvlak voor natuur en cultuurhistorie

Jaarplan 2023	Realisatie 2023
<p>In 2023 verschijnt het donateursmagazine ZEEUWS LANDSCHAP 4-maal per jaar en blijft de frequentie van e-mail nieuwsbrief op ca. 8x per jaar. Sociale media Facebook en LinkedIn blijven onverminderd belangrijk, waarbij aanwas volgers, bereik, interactie en verkeer naar de website belangrijke doelstellingen zijn. Perscontacten vinden zowel proactief als reactief plaats.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ieder seizoen verschijnt het donateursmagazine ZEEUWS LANDSCHAP met in de zomer een extra katern vanwege het jaarverslag en in de herfst een bon voor cadeau donateurschap • Frequentie e-mail nieuwsbrief is 8 x pj, verstuurd in de maanden dat er geen magazine verstuurd wordt, zodat er iedere maand 1 contactmoment is met HZL. Een aantal keren is de e-mailing gesplitst in een donateursversie en een niet-donateursversie. Groeicijfer in aantal abonnees. • Aantal volgers social media blijft stijgen en resultaten qua bereik zijn substantieel. • Bezoek aan website blijft stijgen mede vanwege regelmatig contentonderhoud, zoekmachinemarketing, inzet van Google Grants. Activiteiten en weersomstandigheden hebben sterke invloed op maandbezoek • Er is zeer regelmatig contact met provinciale pers. Opvallend hoeveel zij oppikken van onze sociale media.
<p>Na de lancering eind 2022 van een geheel nieuwe website inclusief nieuwe functionaliteiten en vormgeving wordt in het tweede kwartaal een belangrijke vervolgstap gezet in de vorm van een excursiemodule, waarbij het mogelijk wordt om van tevoren te boeken en te betalen. Dit heeft diverse voordelen: gemak voor de bezoeker (zekerheid van een plek bij de excursie en niet meer gepast contant betalen bij gids), minder 'no show'/afzeggingen op laatste moment, slagvaardiger inplannen van vrijwilligers en voor gids veiliger (geen geld op zak) zodat deze zich kan focussen op het bieden van een mooie natuurbeleving.</p> <p>Op hetzelfde moment zal ook saeftinghe.eu ondergebracht worden binnen hetzelfde platform.</p> <p>Daarnaast zullen ook andere koppelingen en activiteiten worden voorbereid op het gebied van marketing automation, rapportage/analyse en campagnes voor (incidentele) donatie- en of leadswerving.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In april is de excursiemodule gelanceerd, waardoor excursies online geboekt kunnen worden. • Op hetzelfde moment is ook saeftinghe.eu ondergebracht binnen de online omgeving van HZL. • In de loop van 2023 is geconcludeerd dat overstappen naar een ander marketing automation (nog) niet nodig is, een analysetool als PowerBi in 2024 opgepakt gaat worden • Halverwege het jaar is het mogelijk gemaakt om een proefmagazine aan te vragen (als lead naar mogelijk donateurschap) en heeft er een wervingscampagne voor donateurschap gedraaid in het laatste kwartaal.

<p>In 2022 is gewerkt aan een integraal vrijwilligersbeleid voor onze in totaal ca. 220 vrijwilligers (tellers, herstellers, vertellers, gastheren/vrouwen). Dit beleid dat gebaseerd is op de 6B's (bezinnen, binnenhalen, begeleiden, belonen, behouden, beëindigen) is tot stand gekomen door middel van in- en extern onderzoek en interviews en wordt in 2023 geïmplementeerd. Contacten met de vrijwilligers vinden plaats op uiteenlopende manieren zoals bijeenkomsten, trainingen, nieuwsbrieven en uiteraard veel persoonlijk contact.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is het vrijwilligersbeleid uitgerold op verschillende onderdelen: zoals kleding, training, vergoedingen • Er zijn diverse nieuwe vrijwilligers verwelkomd; er is een compleet nieuwe vrijwilligersgroep opgezet: vogelkers verwijderen in Oranjezon. • Diverse malen is er een speciale vrijwilligersnieuwsbrief gestuurd, is er persoonlijk contact (op individueel niveau) en tijdens bijeenkomsten en trainingen.
<p>Nieuw in 2023 wordt de vrijwilligersdag voor alle soorten vrijwilligers die bij HLZ actief zijn (zowel voor gidsen als beheer- en monitorings-vrijwilligers) om zo het 'wij'-gevoel te versterken en een uitbreiding van het cursusprogramma.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Op 1 december 2023 vond de eerste vrijwilligersdag van HZL plaats in Saefthinghe. Er waren maar liefst 100 vrijwilligers (de helft) aanwezig, uit alle windstreken en soorten vrijwilligers. Zij konden kiezen uit verschillende excursies en workshops door collega's en Saefthinghe gidsen. Ook was er voldoende gelegenheid om elkaar te leren kennen. Een zeer geslaagde dag die zeer gewaardeerd is. •
<p>HZL is een van de partners in het samenwerkingsverband De Zeeuwse Natuur en draagt bij aan de onderliggende projectgroepen, waaronder ook het traject 'Natuurbranding & -beleving'. In 2021 en 2022 is het project 'Campagne coördinatie' daar bovenop gekomen. Dit zal in 2023 voortgezet worden binnen DZN.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kwartaaloverleggen DZN (en tussendoor met onderlinge partners). • Project Campagne coördinatie natuurbranding 2023 waaronder awareness/branding campagne 'Altijd Open' (met nieuwe uitingen) en geheel nieuwe activatiecampagne 'Open je Deur' met maandelijks tips voor een natuurgebied • Verder extra: aansluiting als agendalid bij Kerngroep Toeristische Marketing
<p>Nieuwe uitdagingen waar we als natuur voor staan, zoals stikstof, verdroging, recreatieve druk en energietransitie, waar HZL in diverse overlegplatforms en samenwerkingsverbanden meedenkt en meedoet, zijn pijlers die meegenomen worden in onze communicatie. Op strategisch niveau vindt dit plaats middels extern beleid, waarbij we door actief deel te nemen aan beleidsprogramma's en projecten inspraak leveren op beleidsvoornemens van derden en deze beïnvloeden met de HZL-standpuntbepaling betreffende het thema. Hieronder valt ook het beoordelen van en leveren van inspraak en/of het opstellen van zienswijzen ten aanzien van relevante omgevingsplannen die mogelijke knelpunten en kansen leveren voor de natuur en landschap in Zeeland en/of HZL.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op verschillende niveaus veel meegesproken en gedacht over de actuele beleidsthema's als stikstof, PFAS en zeegroente. En geeft HZL mede invulling aan de uitvoering van het opstarten van het PPLG/NPLG. • Standpuntbepaling en – communicatie op website: https://www.hetzeeuwselandschap.nl/standpunten • Ook is er in ons tijdschrift aandacht geweest voor beleidsthema's om de achterban mee te nemen in het beleid en onze visie en rol hierin beschreven.

Bijlage 8 - Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Natuur- en cultuureducatie

Jaarplan 2023	Realisatie 2023
Het actueel houden van de aangeboden excursies op website www.hetzeeuwseelandschap.nl en www.saeftinghe.eu , (in de loop van het jaar wordt de laatstgenoemde website geïntegreerd in de HZL-website)	Gerealiseerd, inclusief doorplaatsing belangrijkste activiteiten op natuurinzeeland.nl
Actieve communicatie via de diverse communicatiemiddelen waaronder persberichten, websites, social media, tijdschrift en emailnieuwsbrief	Gerealiseerd; zie boven en nieuwsberichten website https://www.hetzeeuwseelandschap.nl/actueel
Beantwoorden van vragen van donateurs en niet-donateurs over natuur- en recreatiemogelijkheden	Gerealiseerd.
Deelname aan werkgroep Educatie van NPO, waarin bekeken wordt hoe de beschikbare gelden zo effectief mogelijk ingezet kunnen worden voor educatie en recreatie in de Oosterschelderegio	Gerealiseerd.
Vrijwilligersdag voor alle HZL-vrijwilligers en EHBO-cursus voor alle beheervrijwilligers	Gerealiseerd (vrijwilligersdag op 1 december 2023).
<p><i>Zeeuwse Ankers:</i> HZL steunt het gedachtengoed van dit samenwerkingsverband en neemt deel aan overleggen. Voor de Zeeuwse erfgoedlijnen wordt waar relevant de relatie tussen landschap, natuur en cultuurhistorie gelegd en gecommuniceerd. HZL levert 4 verhalen voor het webplatform.</p>	Gerealiseerd https://www.zeeuwseankers.nl/verhaal/staats-spaanse-linies https://www.zeeuwseankers.nl/verhaal/hoeve-van-der-meulen-verbint-verleden-met-heden-en-toekomst https://www.zeeuwseankers.nl/verhaal/achter-de-schermen-bij-een-eendenkooi https://www.zeeuwseankers.nl/verhaal/historisch-groen-pareltje-van-t-hoffweg

Bijlage 8 - Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Overleg over, en bijdragen aan provinciale dossiers

Jaarplan 2023	Realisatie 2023
<p>Regulier overleg waar HZL onder andere bij betrokken is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provinciale Commissie voor de Groene Ruimte (PCGR) • Faunabeheereenheid Zeeland • Alg. bestuur Nationaal Park Oosterschelde • Bestuurlijk overleg natuur- en milieuorganisaties • Inhoudelijke bijdragen rond N2000 herstelprojecten • Bijdrage aan HPP-dossier • Werkgroep natuurbeheer • Soortenwerkgroep • Bijenstrategie • Overleg verwilderde katten • Ad-hoc werkverbanden natuur en landbouw • Overleggen over energietransitie • Bijdrage aan uitwerking provinciale thema's • Bossenstrategie • Versnelling natuurnetwerk • Behandeling van grondtransacties • Coördinatieoverleg natuurorganisaties en Zeeuwse overheden; • Ambtelijk en bestuurlijk overleg Stikstof • Overleg Zoetwater • Overleg Klimaatadaptatie (welke door HZL is ondertekend) • Ambtelijk overleg Kustvisie én evaluatie Zeeuwse Kustvisie • Visserij Initiatief Zeeland (VIZ) • Overleg mbt verlenging en vernieuwing beheerplan Natura2000 Deltawateren • Burenoverleg Neeltje Jans • Coalitie Delta Natuurlijk • Bijeenkomsten m.b.t. Actieplan Kustbroedvogels • Bijeenkomsten PAGW (Programmatiese Aanpak Grote Wateren) 	<p>Bij alle in het plan genoemde overleggen heeft HZL ook daadwerkelijk een actieve bijdrage geleverd. Niet alleen deelname aan de gesprekken, maar ook aan de werkzaamheden/acties die daaruit voortvloeien.</p> <p>Natuurherstel is in de tussentijd uitgebreid met Programma natuurbijeenkomsten, waar grondtransacties en versnelling natuurnetwerk mee samenhangen. Hoewel de werkzaamheden die daaruit voortvloeien wel duidelijk gescheiden zijn binnen onze organisatie (zie hieronder).</p> <p>Overleg verwilderde katten heeft geen actie meer vereist.</p>

<p>De realisatie van de resterende hectares van het Natuurnetwerk Zeeland is een stevige opgave waaraan ook door HZL aan wordt gewerkt. Jaarlijks vinden er gebiedsuitbreidingen plaats door HZL als zelfstandige partij uitgevoerd en bij grondruilingen via het kavelruilbureau. Daarnaast worden er jaarlijks vele andere wijzigingen in de grondportefeuille doorgevoerd, waaronder de vestiging van zakelijke rechten, het doorvoeren van grenscorrecties, verpachtingen etc.</p>	<p>De mogelijke uitbreiding van het Natuurnetwerk heeft doorlopende aandacht. Terreinbeheerders zijn de ogen en oren van de rentmeester. In 2023 is 2,5 ha grond aangekocht tbv afronding van het Natuurnetwerk, en zijn meerdere verkennende gesprekken gevoerd die in de toekomst mogelijk tot verwerving leiden.</p>
--	---

Bijlage 8 - Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Incidentele bijdrage IKS 2022 – 2024 Grenspark Groot Saeftinghe en Hedwigepolder

Jaarplan 2023	Realisatie 2023
<i>Specifieke taken projectleider voor 2022 t/m 2024:</i>	
Aansluiting HZL bij gebiedsaanpak van het Grenspark.	<ul style="list-style-type: none"> • Deelname ronde tafels, stuurgroep, diverse werkgroepen en streekholderbijeenkomsten. • Partner in Interreg aanvraag Grenspark Groot Saeftinghe. • De aanvraag voor de Interreg subsidie is op 29 juni 2023 goedgekeurd door het comité van toezicht. • De werkzaamheden aan de Hedwige polder zijn uitgevoerd en overgedragen in tijdelijk beheer aan HZL.
Visievorming rol HZL binnen Grenspark.	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn twee visie bijeenkomsten geweest om de rol van HZL in relatie tot de strategische doelen vast te leggen. • Intensief proces met betrekking tot het eigendom beheer Hedwige projectgebied. Hierbij sterk ingezet op ontwikkeling organisatie eigen standpunten en overleggen met andere partijen.
Verbinden van kansen, initiatieven en projecten.	<ul style="list-style-type: none"> • Combinatie Versterk de Schelde Kust met ontwikkelingen BC Saeftinghe. • Met de bouw van het dijkhuis is in 2023 begonnen. • In 2023 is aandacht geven aan de rol en de invulling van het dijkhuis van Versterk de Scheldekust in relatie tot het programma wat in Saeftinghe wordt aangeboden. • In 2023 heeft HZL als extern adviseur de monitoring uitgevoerd, vanuit deze rol wordt er gewerkt aan uitbouw van de rol binnen NIZB in de Emmapolder en het grenspark. • Toekomstverkenning monitoring in buitenschil GGS voor versterking van biodiversiteit in landbouwgebied, aansluitend op het rapport grensoverschrijdende monitoring GGS.
Bijdrage leveren aan uitwerking en concretisering van de ambities uit de gebiedsagenda & uitvoeringsprogramma binnen de kaders van HZL.	Dit is voornamelijk een algemene taak die verder uitgewerkt is in de overige punten d.m.v. het benoemen van de uitgevoerde activiteiten. Deze activiteiten leveren tezamen een bijdragen aan de uitwerking en concretisering van de gestelde ambities.

<p>Interne coördinatie binnen HZL en aansturing deelprojecten binnen het Grenspark.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ook in 2023 is aandacht besteed aan de interne coördinatie van aan het Grenspark. • Daarnaast heeft Interreg sterk bijgedragen aan het intern kennis laten maken met GGS. Er is noodzaak tot visievorming ontstaan waarbij multidisciplinair bijdrages zijn geleverd. • Er is een programmateam vastgelegd waarbij rollen en taken zijn verdeeld in de organisatie van HZL en de opdracht voor de verschillende projecten zijn beschreven.
<p><i>Concrete deelprojecten waar in 2023 een bijdrage geleverd wordt door HZL:</i></p>	
<p>Afronding realisatie Veldstation.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het veldstation is opgeleverd, ingericht en in gebruik genomen.
<p>Planvorming voor verder invulling van functies en beheer en onderhoud van het Veldstation in samenwerking met partners.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een gebruikskader voor het veldstation opgesteld en vastgelegd. Het gebruikskader is bedoeld om het gebruik van het veldstation te regelen en de afspraken tussen verschillende partners vast te leggen. Diverse ontmoetingen en overleggen in het veldstation • Het eigendom en de onderhoudsverplichtingen liggen, vanuit de interreg voorwaarden, nog vijf jaar bij de Provincie Zeeland.
<p>Ontwikkelen gedeelde visie en plannen voor de te ontwikkelen Panoramaheuvel en toren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • HZL heeft ingeschreven op de belangstellingregistratie van de panoramatoren. • Voor de Panoramaheuvel heeft HZL aangegeven hier geen belang in te zien om deze heuvel in eigendom te nemen. • In 2024 wordt verder vorm gegeven aan de rol en invulling die HZL voor zichzelf ziet weggelegd bij de invulling van de expositie in de panoramatoren.
<p>Planvorming voor een kwaliteitsimpuls toeristische voorzieningen in de gebieden van HZL als onderdeel van het Masterplan Parkhart Groot Saeftinghe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het Masterplan Parkhart Groot Saeftinghe is opgesteld. • Ook bijdrage aan ontwikkeling van grensparkhuisstijl protocol. • De huisstijl van het grenspark is vastgelegd en vastgesteld in de stuurgroep
<p>Daarnaast zal HZL aansluiten bij Stuurgroep vergaderingen en Ronde Tafel bijeenkomsten. Op projectbasis zal overige kennis binnen HZL ingezet worden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ronde Tafel, stuurgroep en streekholderbijeenkomsten zijn bijgewoond. • Aansluiten bij verschillende werkgroepen waaronder landbouw, gebiedsateliers, Masterplan Grensparkhart en toeristische informatievoorziening.

De projectleider zal een actieve bijdrage leveren in participatiesessies Versterk de Scheldekust voor de plaatsen Emmadorp en Paal.

- De participatiesessies zijn bijgewoond.
- Met name voor Emmadorp zijn intensieve gesprekken gevoerd en plannen aangepast ook zijn oplossingen gevonden in het aanvullen van de plannen en versterken van Emmadorp als ankerplaats.

Bijlage 8 - Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Incidentele bijdrage IKS 2023 Waterdunen

Jaarplan 2023	Realisatie 2023
<i>Specifieke taken waarbij de gezamenlijk door de partners opgestelde communicatiestrategie waarin de pijlers die het verhaal van Waterdunen vertellen centraal staat.</i>	
Planvorming/ onderzoek scholen, onderwijs (incl. lesprogramma).	Prioriteit gegeven aan de particuliere en zakelijke excursiekant, mede vanwege de latere start van het project Welkom in Waterdunen.
Ontwikkeling excursieprogramma / activiteiten incl. overleg regionale partners.	Gerealiseerd
Afstemming met Molecaten, gemeente, toeristische informatie-partijen en andere partijen in het gebied/	De eerste contacten met diverse partijen in de omgeving zijn gelegd.
Werving, training en relatiemanagement vrijwilligerspool.	Gerealiseerd, diverse bijeenkomsten en regelmatig contact met en betrekken van de vrijwilligers
Opvolging excursieaanvragen.	Gerealiseerd, diverse particuliere, zakelijke en kennisgerelateerde groepen ontvangen.
Overall (online) communicatie over excursiemogelijkheden.	Gerealiseerd, integraal onderdeel van alle communicatie activiteiten

Bijlage 8 - Inhoudelijke verantwoording Integrale kostensubsidie 2023

Bewijs vermelding Provincie Zeeland

Werk van HZL wordt mede mogelijk gemaakt door Provincie Zeeland (Impressie donateursmagazine, website en infobord)

The collage illustrates the support for HZL's work. It features:

- Colofon:** Information about Zeeland Landschap, including contact details and acknowledgments.
- Website Screenshot:** The Zeeland Landschap website interface, showing options for becoming a volunteer or donor.
- Infobord:** An information board for 'Natuurgebied Jaagpad en Oude Veerseweg', detailing the canal, birdlife, and walking routes.